

ctgb

Jaarverslag 2013

inhoud

Voorwoord	6
1. 2013 in vogelvlucht	8
2. Beoordelingen	14
2.1 Gewasbeschermingsmiddelen	14
2.2 Biociden	20
2.3 Overige onderwerpen	25
3. Beleidsadvisering	28
3.1 Ontwikkeling Europees toetsingskader	30
3.2 Ontwikkeling nationaal toetsingskader	31
3.3 Advisering over tijdelijke vrijstellingen	32
4. Communicatie met de omgeving	34
4.1 Externe contacten	34
4.2 Communicatie met de omgeving	35
5. Organisatie & personeel	36
5.1 Evalueren en verbeteren	36
5.2 Lerende organisatie	37
5.3 Personeelsbeleid	39
6. Jaarrekening 2013	44
6.1 Balans per 31 december 2013	44
6.2 Winst- en verliesrekening 2013 (Resultatenrekening)	45
6.3 Kasstroomoverzicht over 2013	46
6.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2013	47
6.5 Toelichting op de balans	52
6.6 Toelichting op de winst- en verliesrekening 2013 (Resultatenrekening)	58
6.7 Winst- en verliesrekening 2013 (Producten)	60
6.8 Toelichting op de winst-en-verliesrekening 2013 (Producten)	62
6.9 WOPT wordt WNT	63
7. Overige gegevens	
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	64
Bijlagen	66
Samenstelling College, commissies en Ctgb management	67
Voortgang EU stoffen gewasbescherming	68
Voortgang EU stoffen Biociden	71
Colofon	72

voorwoord

Het jaar 2013 is voor het Ctgb een dynamisch en bewogen jaar geweest. Het Ctgb heeft grote stappen gezet in zijn ontwikkeling mede gelet op de Europese en nationale ontwikkelingen.

Het Ctgb is een kwalitatief hoogwaardige organisatie die consciëntieus en plichtsgetrouw zijn opgedragen taken uitvoert met de ambitie om als Ctgb een nationaal en internationaal gezaghebbende beoordelingsautoriteit te zijn. En daarin herkend en gewaardeerd te worden. Gezaghebbend wat inhoud en proces betreft, maar ook waar het de daarbij horende relaties betreft. Daarmee bijdragend aan een verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op nationaal en Europees niveau. Dit alles rekening houdend met de gezondheid van mens, plant en dier en de veiligheid van de gebruikers en het milieu.

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en van biociden kent een grote publieke en politieke belangstelling. Ook in 2013 is dit het onderwerp van maatschappelijk debat geweest. Reden om in verschillende gesprekken en tijdens onze relatiedag in gesprek te gaan met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties uit onze omgeving. Dit jaar hebben we nadrukkelijk ook maatschappelijke onderwerpen aangesneden om als Ctgb, college en secretariaat, het gesprek aan te gaan.

Het Ctgb toetst dossiers aan de wettelijke normen om te beoordelen of aangevraagde middelen en toepassingen daarvan, binnen het bestaande beoordelingskader en mits op de juiste wijze toegepast veilig kunnen worden gebruikt. Maar het Ctgb heeft ook zichzelf laten toetsen. Dat is nieuw en nog niet eerder in Europa zo gedaan. Het Ctgb heeft een internationale visitatie-

commissie gevraagd, bestaande uit experts van internationaal aanzien, in alle onafhankelijkheid een oordeel te geven over de wetenschappelijke en juridische kwaliteit van ons werk. Dat oordeel was positief, uiteraard met kanttekeningen en aanbevelingen voor verbetering. Het rapport is, voorzien van een plan van aanpak om de aanbevelingen op te volgen, door ons gepubliceerd en door de staatssecretaris van Economische Zaken naar de Tweede Kamer gezonden. Dat is transparantie en verantwoording afleggen zoals wij dat als college graag willen doen.

Besluiten van het Ctgb zijn gegrondvest in de wet, Europees en nationaal, maar onze besluiten kunnen ook getoetst worden door de rechter. Zo heeft in 2013 het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) in 2013 uitspraak gedaan in een zaak over openbaarmaking van aanvraagdossiers. In het kader van een openbaarmakingsverzoek heeft het CBB een besluit tot openbaarmaking van studies met betrekking tot toelatingen op basis van imidacloprid openbaar te maken geschorst, in afwachting van een uitspraak van het Europees hof. Van belang is dat voor alle partijen snel duidelijk is waar men, wat betreft de openbaarmaking van dossiers, aan moet voldoen.

In 2013 heeft de Europese commissie op basis van een EFSA rapport een besluit genomen over neonicotinoïde houdende bestrijdingsmiddelen en de gezondheid van bijen. De Commissie heeft van bepaalde toepassingen de toelating ingetrokken en verdere restricties gesteld aan het gebruik van neonicotinoïden. De door het Ctgb aan de staatssecretaris van Economische Zaken versterkte adviezen zijn door de staatssecretaris overgenomen. De uitwerking van deze Europese maatregel is door het Ctgb ter hand genomen en

het Ctgb heeft eind september 11 Nederlandse toelatingen ingetrokken en het gebruik van 7 toelatingen ingeperkt.

De Europese harmonisatie heeft nog niet geleid tot een voldoende stroomlijning van procedures. De verwachte stijging van het aantal aanvragen is in heel Europa ver achtergebleven bij de prognose. Een belangrijke reden zou zijn dat de versnipperde Europese markt en de nog niet tot wasdom gekomen harmonisatie, investeringen niet snel rendabel maken. Dat kan gevolgen hebben voor de innovatiekracht, ook in de landbouw, die uiteindelijk ook dienstbaar moet zijn aan de veiligheid van mens, dier en milieu.

Met de inwerkingtreding van de Biocidenverordening in september is nu ook voor deze middelen (net als voor gewasbeschermingsmiddelen) een flinke stap op gebied van harmonisatie gezet. Hoewel het overgangsrecht nog tot in de jaren twintig van deze eeuw van kracht zal zijn, is de harmonisatie nu daadwerkelijk in gang gezet. De verwachting was dat er grote verschuivingen zouden optreden in de aanvragen doordat bedrijven eerder zouden opteren voor een Europese toelating, maar ook deze verwachting is (nog) niet uitgekomen. De drempels blijken toch onverwacht hoog en het proces voor een Europese aanvraag te kostbaar. Een verdere stroomlijning van het Europese proces is noodzakelijk.

Inmiddels is het gedifferentieerd handhavingsbeleid, waarmee paal en perk gesteld wordt aan de verkoop en gebruik van biociden zonder toelatingen, in de laatste fase beland. Vóór september 2014 zal dit project, gestart in 2009, zijn afgerond.

De investeringen in de Ctgb-organisatie hebben de voorwaarden geschapen voor een stroomlijning van het aanvraagproces en om de achterstand in te lopen. In 2013 is dit nog niet zichtbaar geworden voor de aanvragers, maar in 2014 zullen we daar de vruchten van plukken.

Afgelopen jaar is het eerste jaar geweest met onze nieuwe directeur, Luuk van Duijn. Hij heeft als plaatsvervangend directeur vanaf 1 april Else Sneller naast zich gekregen. Met het vernieuwde MT geven zij leiding aan de vernieuwing en verdere professionalisering van de organisatie.

Een apart woord van dank gaat uit naar de vertrekkend vice-voorzitter Paul van Erkelens. Na een lange periode van verbondenheid aan het Ctgb hebben wij afscheid van Paul genomen met grote waardering voor het vele werk dat hij voor het Ctgb heeft gedaan.

Dank en waardering gaat ten slotte ook uit naar al onze medewerkers, die met grote inzet en betrokkenheid de verdere ontwikkeling van onze organisatie mogelijk maken.

Ir. Johan F. de Leeuw
voorzitter

1.

2013 in vogelvlucht

Het jaar 2013 werd gekenmerkt door een voortzetting van het maatschappelijk debat over neonicotinoïden. Dit debat werd gevoerd door het beschikbaar komen van nieuwe wetenschappelijke inzichten. Het Ctgb heeft op een aantal belangrijke onderwerpen adviezen uitgebracht aan de bewindspersonen.

Het Ctgb gaat actief het gesprek aan met eenieder die belangstelling heeft voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Dit doen we in één op één gesprekken, in bestuurlijke overleggen en op onze jaarlijkse relatiedag. De relatiedag is bedoeld om met onze relaties in gesprek te gaan maar vooral ook om het gesprek met alle partijen en tussen alle partijen te stimuleren. Ook in 2013 heeft een groot aantal mensen gehoor gegeven aan onze uitnodiging. Van de dag ontvingen de ruim 180 deelnemer een verslag. Daarnaast stond 2013 voor het Ctgb in het teken van een sterke groei van de formatie. Met steun van de opdrachtgevende departementen is de formatie uitgebreid met 30% en zijn de nieuwe medewerkers ingewerkt en geschoold in het werk van wetenschappelijk beoordelaar. Deze groei was noodzakelijk om de toegenomen werkdruk het hoofd te bieden.

Accenten 2013

In vogelvlucht worden hieronder de accenten van het afgelopen jaar kort toegelicht; meer gedetailleerde informatie vindt u in de hierna volgende hoofdstukken.

Neonicotinoïden

Neonicotinoïden en de mogelijke risico's die met het gebruik samenhangen, hebben de afgelopen jaren veel aandacht gekregen in de media. Nieuwe studies en nieuwe wetenschappelijke inzichten worden door het Ctgb beoordeeld op hun wetenschappelijke waarde. Nieuwe inzichten die hieruit voortkomen worden door het Ctgb gebruikt in de toelatingsbeoordeling. De beoordeling vindt plaats binnen Europese en Nederlandse kaders.

Begin 2013 heeft de European Food Safety Authority (EFSA) een rapport gepubliceerd met als eindconclusie dat bij het gebruik van enkele neonicotinoïden risico's voor de gezondheid van bijen niet kon worden uitgesloten. Op basis hiervan heeft de Europese Commissie restricties ingesteld op het gebruik van deze stoffen. Nederland en het Ctgb hebben deze restricties gesteund en het Ctgb heeft op basis van het Europese besluit 11 toelatingen ingetrokken en 7 toelatingen ingeperkt. In bijzondere gevallen, indien nieuwe onaanvaardbare risico's voor mens,

dier of milieu worden geconstateerd, heeft het Ctgb de plicht tussen- tijds een toelating aan te passen of in te trekken. Het Ctgb heeft nationaal, op basis van nieuw wetenschappelijk onderzoek, in samenwerking met het RIVM de norm voor imidacloprid in oppervlaktewater naar beneden bijgesteld. Het betreft de norm voor de uitspoeling naar water in kavelsloten die wordt gebruikt bij de toelating van middelen. Het naar beneden bijstellen van deze norm heeft er toe geleid dat het Ctgb ambtshalve de toelating van een aantal middelen in zal perken. In 2013 zijn de voorgenomen besluiten ter inzage gelegd.

Ctgb missie, visie en strategie

Het Ctgb is een zelfstandig bestuursorgaan dat zijn werkzaamheden verricht binnen de beleidskaders van vier ministeries: Economische Zaken (EZ), Infrastructuur en Milieu (I&M), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Het Ctgb staat voor de kundige en wetenschappelijk verantwoorde beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen en biociden en draagt daarmee bij aan een verantwoord gebruik van deze middelen op nationaal en Europees niveau, met het oog op veiligheid van mens, dier en milieu.

Visie

Het Ctgb draagt bij aan een verantwoord gebruik van middelen door zijn kennis in te zetten bij het ontwerp en de uitvoering van het toelatingsproces en toetsingskaders in Nederland en Europa. Een positie bij de Europese top (inhoudelijk en procesmatig) van toelatingsautoriteiten is een waarborg voor blijvende invloed op het nationale en Europese toelatingsproces.

Strategie

Het Ctgb heeft een aantal strategische hoofd- doelstellingen bepaald om invulling te geven aan

---

zijn rol als Europese beoordelingsautoriteit, als advies- en kennisorgaan:

Wij voeren ons werk uit binnen de Europese en maatschappelijke context. Dit doen wij op een juridisch en wetenschappelijk correcte en onafhankelijke wijze.

1. Als Europese beoordelingsautoriteit voeren wij ons werk met een voorspelbaar proces uit, leveren wij onze diensten tegen een maatschappelijk aanvaardbaar tarief, zijn wij transparant naar onze stakeholders over de kwaliteit en onderbouwing van de beoordeling, de status en doorlooptijd van aanvragen en de gehanteerde tarieven en staan wij in een zakelijke verhouding tot onze aanvragers.
2. Als Adviesorgaan leveren wij onze bruikbare, relevante beleidsadviezen tijdig.
3. Als Kennisorgaan (Harmonisatie in Europa) hebben wij een actieve rol in de voortschrijdende harmonisatie tussen de diverse beoordelings- autoriteiten binnen onze zone. Op voor Nederland belangrijke terreinen als kleine teelten en watergerelateerde onderwerpen wenden wij proactief op Europees niveau onze invloed aan.

Biocidenverordening

1 september 2013 trad de Biocidenverordening (EU) nr. 528/2012 in werking. Als gevolg hiervan worden voor de komende jaren voor biociden verschuivingen verwacht in het type aanvragen. Het aantal aanvragen onder het Nederlandse overgangsrecht zal afnemen en verschuiven naar aanvragen onder de verordening.

Het Ctgb heeft zijn processen tijdig aan de verordening aangepast. In verband met de nieuwe coördinerende rol van ECHA zijn de contacten met ECHA geïntensiveerd. De verordening regelt tevens een nieuwe Europese overlegstructuur waarin lidstaten overleggen over stofbeoordelingen en Europese toelatingen van biociden. Ctgb heeft zich voorbereid op die nieuwe structuur in samenwerking met het ministerie van I&M en met het RIVM.

Ontwikkeling in het aantal aanvragen

De prognose voor het jaar 2013, opgesteld in 2012, met een grote stijging van het aantal aanvragen is niet bewaarheid. Hoewel dit vooral geldt voor gewasbeschermingsmiddelen is ook voor biociden het aantal aanvragen beneden verwachting gebleven. Dit is, voor zover wij kunnen overzien, een Europees brede ontwikkeling geweest. In veel landen is het aantal aanvragen tot wel een derde onder de verwachting gebleven. De redenen zijn divers, maar overheersend lijkt te zijn dat de vereenvoudiging die de harmonisatie bij gewasbescherming en biociden zou brengen, nog niet tot stand is gebracht. De procedures blijven complex. De aanvragers hebben dan ook moeite de eigen planning aan te houden en lopen vaak uit, zodat aanvragen die op de plank liggen niet worden ingediend. Dit leidde tot een vertraging van de groei van het aantal aanvragen. Veel van wat “op de plank ligt” zal uiteindelijk tot nieuwe aanvragen leiden, maar ten algemene wordt de klacht bij de aanvragers gehoord dat Europa met zijn versplinterde markt en complexe toelatingssysteem minder aantrekkelijk wordt voor productinnovatie.

Internationale Visitatie Commissie

De inhoudelijke kwaliteit van de door het Ctgb uitgevoerde beoordelingen en het daar op gebaseerde besluit van het College over het al of niet toelaten van middelen, is essentieel voor een veilig gebruik van de middelen in Nederland. Er bestaat geen internationaal systeem van kwaliteitsbewaking voor dit proces, de bevoegde autoriteiten zijn zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit. Om toch een externe toets op het eigen werk uit te voeren heeft het College besloten een onafhankelijke externe visitatie uit te laten voeren. Een internationale visitatiecommissie bestaande uit experts op het vlak van risicobeoordeling op het terrein van gewasbeschermingsmiddelen en biociden onderzocht in het voorjaar indringend en diepgaand de werkwijze bij het Ctgb. Tijdens deze visitatie is de wetenschappelijke en juridische kwaliteit van de besluitvorming beoordeeld. Naast het bestuderen van interne documenten en vele interviews met medewerkers, heeft de Commissie ook 8 dossiers uitgebreid onderzocht. In deze dossiers werd geen enkele keer een onjuistheid of onzorgvuldigheid aangetroffen. De commissie is bijzonder positief over de kwaliteit van de beoordelingen van het Ctgb en over de manier waarop het Ctgb zijn werk doet. De IVC doet in haar rapport een aantal aanbevelingen en spreekt het vertrouwen uit in de gang van zaken bij het Ctgb.

Beleidsadvisering

Het Ctgb heeft een aantal keren beleidsadviezen uitgebracht aan de verantwoordelijke bewindspersonen. Het betreft onder andere adviezen over de herbeoordeling van neonicotinoïden naar aanleiding van de EFSA-opinie van 2012, een advies over particulier gebruik van neonicotinoïden, een advies over acetomiprid en een advies over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw. De adviezen zijn door de verantwoordelijke bewindspersonen naar de Kamer gestuurd. In alle gevallen hebben de bewindspersonen de adviezen overgenomen.

Organisatieontwikkeling

De formatie is in het verslagjaar gegroeid met 29 fte. De nieuwe medewerkers hebben een uitgebreid inwerking- en trainingsprogramma gevolgd. Dankzij de inspanning van de zittende medewerkers is dit met succes afgerond en zal het aantal beoordelingen dan ook een groei laten zien zodat de achterstand weggewerkt gaat worden. De kosten van het inwerkingprogramma zijn gedragen door de twee opdrachtgevende ministeries EZ en I&M. Door de extra inspanning die nodig is om de ICT-ondersteuning van het primaire proces (het Planning & Workflow-systeem) af te ronden is de oplevering ervan vertraagd. Dit heeft er toe geleid dat de zo noodzakelijke transparantie in 2013 nog niet gerealiseerd is. Ook 2013 heeft, in navolging van 2012, een laag ziekteverzuim laten zien, met 2,8% is dat in absolute en in relatieve zin laag te noemen.

Risicobeheersing

Het Ctgb heeft voor 2013 een risicoanalyse uitgevoerd om scherp te krijgen onder welke randvoorwaarden het werkplan uitgevoerd kan worden.

Mogelijke risico's voor 2013 waren; onvoldoende capaciteit, onvoorziene werkzaamheden met hoge prioriteit, efficiency toename wordt niet bereikt, eenmalige financiering van departementen ontbreekt, vraag naar diensten is lager dan verwacht en er is onvoldoende eigen vermogen om tegenslag op te vangen.

Op een aantal punten hebben zich geen risico's voorgedaan of zijn er vroegtijdig maatregelen getroffen. Zo is de capaciteit uitgebreid, is de eenmalige financiering geaccordeerd en is de vraag naar diensten redelijk in lijn met de verwachting.

Voor wat betreft het aandienen van onvoorziene werkzaamheden met hoge prioriteit, heeft het Ctgb

te maken gekregen met o.a.; het Bijendossier, openbaarheid van dossiergegevens, glyfosaat, gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw en extra werkzaamheden rond de omzetting van het WGGa naar WG. Deze onvoorziene werkzaamheden hebben ertoe geleid dat maandelijks de prioriteitsstelling opnieuw is bepaald wat effect heeft gehad op het afronden van aanvragen. Daarnaast is in 2013 de focus gelegd op het verhogen van de productiviteit.

Tenslotte is zoveel mogelijk gestuurd op het afronden van aanvragen zodat de evt. financiële resultaten op aanvragen of producten ten gunste van het eigen vermogen zouden kunnen worden gebracht. Geconstateerd moet worden dat op een aantal posities, ondanks getroffen maatregelen, een negatief resultaat is behaald waardoor de omvang van het eigen vermogen eind 2013 is afgenomen.

Toegelaten middelen en werkzame stoffen 2009 - 2013 (peildatum 31 december 2013)

	Middelen					Werkzame stoffen				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Biociden	805	829	863	997	1187	80	83	92	116	125
Gewasbeschermingsmiddelen	759	766	771	777	800	232	238	252	256	257
Toevoegingsstof									12	52
Totaal	1.564	1.595	1.634	1.774	1987	295*	309*	344*	372	382

* Sinds de Verordening (EU) 1107/2009 van kracht is, kunnen er toelatingen afgegeven worden voor toevoegingsstoffen (adjuvants). Zie verdere toelichting onder 2.1.

Juridische en financiële aansprakelijkheid voor genomen besluiten

De rechter kan het Ctgb schadeplichtig verklaren, bijvoorbeeld als gevolg van een naar het oordeel van de rechter foutief Collegebesluit. Gegeven de economische schade die hiermee gemoeid kan zijn, is het mogelijk dat de omvang van een dergelijke claim het eigen vermogen van het College te boven gaat. Inmiddels zijn er nieuwe afspraken gemaakt over de verdeling van de risicoaansprakelijkheid.

Sturingsarrangement

In april 2013 is een nieuw sturingsarrangement vastgesteld. Dit is het leidende kader voor de sturingsrelatie tussen het Ctgb als uitvoerder en de beleidsmatige verantwoordelijke ministeries van EZ, I&M, SZW en VWS. De zelfstandige positie van het Ctgb, zoals toegekend in de Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden en nader vorm gegeven in de Kaderwet zbo's staat hierbij centraal.

Dit arrangement beschrijft de relatie tussen de beleidsverantwoordelijke departementen en het Ctgb en geeft op onderdelen aanwijzingen over hoe de wettelijke taken worden ingevuld. Afspraken met betrekking tot de praktische uitvoering van werkzaamheden en activiteiten en onderdelen die al zijn opgenomen in de wet zijn in dit arrangement niet opgenomen. Vanaf april 2013 wordt invulling gegeven aan de uitvoering van het nieuwe sturingsarrangement.

Resultaat en financiële informatie

Het Ctgb heeft het jaar 2013 afgesloten met een negatief bedrijfsresultaat van € 108.000,-. Begroot was een klein positief resultaat van ca. € 4.000,-. Dit negatieve verlies wordt veroorzaakt door een negatief resultaat op de posten:

- Advisering EU dossiers (Gewasbescherming) Nederland geen rapporteur. Er zijn in 2013 meer dossiers beoordeeld en over deze dossiers geadviseerd aan EZ dan was voorzien. De opbrengsten voor deze post worden vooraf gegenereerd uit de jaarlijkse vergoedingen en bijdragen van de departementen, waardoor verrekening achteraf niet mogelijk is.
- CMS aanvragen. Voor deze groep van nieuwe aanvragen worden vaste tarieven in rekening gebracht. Er is echter binnen Europa nog

veel onduidelijkheid hoe om te gaan met verschillende interpretaties van zowel procedurele als inhoudelijke beoordelingen, waardoor de beoordeling meer tijd vergt dan was voorzien. Mede omdat overleg met de primair beoordelende lidstaat noodzakelijk is om verschillen van inzicht tot een oplossing te brengen;

- Helpdesk. Er komen veel algemene vragen zowel schriftelijk als mondeling binnen bij de Helpdesk waarvoor geen tarief in rekening kan worden gebracht. Door uitval van de website eind 2013 is de Helpdesk ingezet om in de algemene informatieverstrekking te voorzien. Hierdoor is de Helpdesk extra belast.

Daarnaast is op een aantal posten ook een positief resultaat behaald, waaronder de post onderhoud toelatingen en de post EU beoordeling gewasbescherming.

Door de eenmalige bijdrage van de departementen EZ en I&M van € 600.000,- in de kosten voor het inwerken en scholen van de nieuwe medewerkers en het aanleggen van infrastructuur voor nieuwe werkplekken en huisvesting, is het negatieve bedrijfsresultaat beperkt gebleven.

Het negatieve bedrijfsresultaat wordt ten laste gebracht van de algemene reserve, waardoor het eigen vermogen afneemt naar een omvang van € 184.000. De maximale toegestane omvang bedraagt 10% van de gemiddelde jaaromzet over de afgelopen drie jaren. In 2013 bedraagt de algemene reserve 2,2%.

De bedrijfslasten (winst- en verliesrekening) zijn overall in overeenstemming met de begroting.

Leeswijzer

Het accent van de het jaarverslag ligt op de realisatie van de Ctgb kerntaken over het jaar 2013. De activiteiten op gebied van organisatieontwikkeling en personeelbeleid kunt u nalezen in de online versie op onze website. Daar treft u ook de volledige jaarrekening 2013 aan.

2.

Beoordelingen

2.1 Gewasbeschermingsmiddelen

In totaal zijn er in 2013 voor gewasbeschermingsmiddelen 181 aanvragen ingediend, 145 aanvragen afgehandeld waarvan er 36 zijn ingetrokken. Het aantal ingediende aanvragen gewasbeschermingsmiddelen is lager dan oorspronkelijk begroot. Dat is een trend die zich in de gehele Centrale Zone heeft voorgedaan.

De groei van de formatie heeft met zich meegebracht dat er voor training en opleiding extra inspanningen moesten worden geleverd. Gelet op de noodzaak van een goed inwerkingsprogramma en het opdoen van ervaring in het werk van wetenschappelijke beoordeling is de productie van de nieuwe medewerkers in de eerste fase uiteraard minder dan van de zittende medewerkers. De ruimere formatie heeft het wel mogelijk gemaakt een aantal complexe dossiers op te pakken, deze waren blijven liggen in voorgaande jaren wegens onvoldoende capaciteit. Ook is er weer ruimte ontstaan voor een goede afstemming met andere lidstaten over (gemeenschappelijke) zonale dossiers en wederzijdse erkenningen.

Dit alles neemt niet weg dat op een aantal punten nog verbeteringen in de werkprocessen noodzakelijk is om de voorspelbaarheid van de afhandeling te verbeteren.

Voor de Europese stofbeoordelingen heeft Nederland als rapporteur lidstaat 3 Draft Assessment Reports en 2 Re-Assessment Reports opgeleverd en 52 commentaren op Draft Assessment Reports (DARs) opgesteld. Het Ctgb voert namens Nederland deze beoordeling uit.

Mutaties toelatingen gewasbeschermingsmiddelen

	<i>Aantal</i>
Toelatingen 1 januari 2013	777
Nieuwe toelating	57
Vervallen op verzoek van de toelatinghouder	19
Beëindigingen door het Ctgb	15
Toelatingen 31 december 2013	800

De toename van de formatie heeft het mogelijk gemaakt om meer dan in 2012 actief in te zetten op Europese en zonale harmonisatie door proactief commentaar te leveren op rapportages van andere lidstaten en actief verschillen van inzicht bespreekbaar te maken en tot een oplossing te brengen. Dat is een investering die de harmonisatie van het beoordelingsproces moet versnellen.

Voorts is veel energie gaan zitten in het adviseren over en implementeren van maatregelen ter vermindering van de effecten van een aantal neonicotinoïden op bijen. In 2013 is tijd en energie gestoken in de ambtshalve inperking van een aantal imidacloprid bevattende middelen op grond van nieuw Nederlands onderzoek naar de effecten van deze stof op aquatische organismen.

Tot slot, het WGGa heeft een behoorlijk beslag gelegd op de beschikbare capaciteit om de nieuwe etiketten te beoordelen en, in afstemming met EZ en de NVWA, oplossingen te zoeken voor een aantal problemen (zie paragraaf 2.3 Project WGGa naar WG).

2.1.1 Nationale toelatingen gewasbeschermingsmiddelen

Het Ctgb ontving minder nieuwe aanvragen voor een toelating van een gewasbeschermingsmiddel dan was begroot (zie de tabel 'Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen gewasbeschermingsmiddelen'). Halverwege het jaar is de begroting qua aantallen daarom naar beneden bijgesteld. Meest waarschijnlijke verklaring voor de daling van het aantal aanvragen is dat de aanvragers de dossiers niet tijdig gereed hebben door onder andere de volgende redenen:

- De onduidelijkheden die leven bij de aanvragers en de grote hoeveelheid vragen over de uitvoering van Verordening (EU) 1107/2009. Ook dat kost aanvragers veel tijd. De beloofde vereenvoudiging als gevolg van de invoering van het zonale systeem wordt door de aanvragers nog niet waargenomen.
- De wens van aanvragers om zoveel mogelijk bestaande toelatingen te behouden waardoor minder geïnvesteerd is in nieuwe aanvragen. Het gereed maken van aanvragen voor herregistratie/verlenging kost aanvragers veel capaciteit.
- De toename van de dossiervereisten onder andere door de implementatie van nieuwe Europese Guidances, zoals Birds and mammals. Uit de pre-submission meetings blijkt dat aanvragers in een aantal gevallen meer tijd nodig hebben om het dossier af te ronden dan voorzien.

De verwachting is dat veel van de aangekondigde aanvragen in 2014 alsnog worden ingediend.

De wettelijke termijnen voor het afhandelen van aanvragen zijn, bij een aantal aanvraagtypes, overschreden. De oorzaak hiervan ligt op de volgende vlakken:

- Voor veel aanvragen is ook bij het Ctgb meer tijd nodig door de toegenomen complexiteit van de aanvraagdossiers en het ontbreken van eenduidige guidance voor de beoordeling ervan.
- Extra werkzaamheden rondom neonicotinoïden en het bezoek van de Internationale Visitatie Commissie.
- In een toenemend aantal gevallen investeert het Ctgb in afstemming

met andere lidstaten op concrete dossiers. Dat vergt nu extra capaciteit, maar de verwachting is dat dit leidt tot een versnelde harmonisatie in de Centrale Zone.

- De onvolledigheid van de aanvraagdossiers dan wel onduidelijkheid rondom de dossiervereisten zorgt voor een toename van de doorlooptijd.

Begin 2013 is besloten om de achterstanden planmatig weg te werken. Prioriteit is gegeven aan de Europese stofaanvragen om de innovatie in nieuwe stoffen (en daar op gebaseerde middelen) niet te belemmeren. Bij de herregistratie is voorrang gegeven aan middelen met “hoog risico stoffen”.

Door bovenstaande is de onderhanden werkpositie toegenomen. Het Ctgb realiseert zich dat dit voor de aanvragers tot ongewenste situaties leidt. Het laatste kwartaal is een stijgende lijn te zien in het aantal afgehandelde aanvragen.

.....

Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen gewasbeschermingsmiddelen

<i>Aanvraagtype</i>	<i>Verwacht in te dienen</i>	<i>Ingediend</i>	<i>Verwacht af te handelen</i>	<i>Afgehandeld</i>	<i>Onderhanden eind 2013</i>
ZRMS	20 (20)	8	14	3	20
Wijziging nationaal	25 (50)	18	14	16	19
CMS	69 (75)	47	41	18	73
Wederzijdse erkenning	36 (48)	22	32	19	32
Herregistratie *	88 (92)	62	45	34	158
Kleine toepassingen (NLKUG)	35 (40)	23	28	11	15
Aanvragen voor 14 juni 2011	-	-	85	41	84
Overgangsrecht	-	1	6	1	3

* voor de haakjes bijgesteld, tussen () oorspronkelijk begrootte aantallen

.....

Kleine toepassingen

Nederland kent veel kleine teelten waarvoor het relatief kostbaar is toelatingen aan te vragen. Sinds 2010 is het beleid ‘kleine toepassingen’ van kracht. Het Ctgb werkt in samenwerking met de NVWA aan het zo eenvoudig mogelijk houden van de aanvraagprocedure, met behoud van de bescherming van mens, dier en milieu. In 2013 bleek dat het proces op onderdelen verbeteringen behoefde. Zo is de beslisboom, de afstemming en het proces van herregistraties aangepast.

In 2013 zijn 23 aanvragen ontvangen en 11 afgehandeld.

Toevoegingsstoffen

Toevoegingsstoffen zijn mengsels of preparaten die apart op de markt worden gebracht om voor het gebruik te worden gemengd met een gewasbeschermingsmiddel. Denk bijvoorbeeld aan een tankmix van een gewasbeschermingsmiddel met een anti-schuimmiddel, uitvloeier, opnameverbeteraar of hechtingsmiddelen.

Ook voor toevoegingsstoffen (adjuvants) worden sinds de Verordening (EU) 1107/2009 door het Ctgb toelatingen afgegeven. In 2013 zijn 38 aanvragen voor een toelating van een toevoegingsstof ontvangen en 40 toelatingen afgegeven.

2.1.2 Europese stofbeoordeling gewasbeschermingsmiddelen

De Europese werkzaamheden van het Ctgb op gebied van werkzame stoffen kunnen gesplitst worden in twee rollen :

1. Het Ctgb is namens Nederland verantwoordelijk voor de beoordeling van een aanvraag tot toelating van een werkzame stof, Nederland is dan de zogenoemde rapporteur lidstaat (RMS: "rapporteur member state").
2. Het Ctgb beoordeelt namens Nederland de beoordelingsrapporten die door andere lidstaten zijn opgesteld. Nederland is dan 'niet rapporteur lidstaat'.

Het Ctgb brengt ook zijn expertise in bij diverse EU werkgroepen die zich o.a. bezighouden met de beoordeling van de werkzame stoffen, richtlijnen voor de uitvoering van de verordening c.q. verbetering van een geharmoniseerde uitvoeringspraktijk en daarmee het bevorderen van verdergaande harmonisatie in Europa.

Nederland rapporteur werkzame stoffen

In 2013 zijn 13 aanvragen ingediend voor 8 stoffen waarvoor Nederland rapporteur is. Voor sommige stoffen zijn door meerdere aanvragers aanvragen ingediend.

Nederland leverde in 2013 3 Draft Assessment Reports en 2 Re-Assessment Reports op. In het Europese Standing Committee for Food Chain and Animal Health zijn 8 stoffen goedgekeurd en 3 stoffen niet goedgekeurd waarvoor Nederland rapporteur is geweest.

EU werkzaamheden niet rapporteur werkzame stoffen

In 2013 is commentaar gegeven op 52 beoordelingsrapporten van andere lidstaten.

Adviseren over EU stofbeoordelingen Gewasbescherming	Productomschrijving	Aantal begroot	Realisatie
Draft Registration Reports (DAR's) voor werkzame stoffen.	Schriftelijk commentaar leveren		
Written procedure (addenda, EFSA conclusion), confirmatory data.	op door andere lidstaten opgestelde documenten voor werkzame stoffen	40	52
Pesticide Peer Review meetings of teleconferences.	Deelname expert meetings en/of teleconferences	40	28*
Ctgb deelname aan Standing Committee/ Working Group (WG)-legislation.	Deelname (WG)-legislation	6	6
Expert group on Post Annex I issues' (PAI).	Deelname PAI	4	3
Ctgb deelname aan de Pesticide Steering Committee (PSC).	Deelname PSC	2	2

* Het aantal meetings en teleconferences (TC) is achtergebleven bij het aantal begroot. Dit komt omdat er minder meetings/TC's door EFSA zijn georganiseerd. Er is aan alle meetings/TC's deelgenomen.

2.1.3 Project 'WGGA naar WG'

Sinds 2011 werkt het Ctgb binnen het project "WGGA naar WG" gefaseerd aan het verbeteren van de naleefbaarheid en handhaafbaarheid van het wettelijke gebruiksvoorschrift en gebruiksaanwijzing (WGGA). Op 1 januari 2013 zijn de WG's voor de herbiciden van kracht geworden. Voor een klein aantal herbiciden is de lopende zienswijzeprocedure begin 2013 afgerond. Daarmee is de eerste fase van het project afgerond. Fase 2, de omzetting van de het wettelijk gebruiksvoorschrift en de gebruiksaanwijzing (WGGA) naar één wettelijk gebruiksvoorschrift (WG) voor insecticiden (waaronder ook groeiregulatoren en overige middelen vallen; totaal 175 toelatingen) is gestart.

Echter de geplande ingangsdatum voor de nieuwe etiketten van 1 januari 2014 is naar aanleiding van inzicht in de omvang van de impact van de WG's voor deze groep bestrijdingsmiddelen uitgesteld. Deze analyse is door de NVWA uitgevoerd, in samenwerking met LTO en op basis van door de industrie aangeleverde gegevens.

Uit de impactanalyse (afgerond in september) blijkt dat onder andere in de glastuinbouw problemen kunnen ontstaan. De geïnventariseerde oplossingsrichtingen zijn nog onderwerp van overleg met EZ, Nefyto en de sector. Gedacht moet worden aan het op een eenvoudige wijze uitbreiden van een aantal toepassingsgebieden van een middel. Op basis van de oude etiketten kon, binnen de kaders van goed landbouwkundig gebruik, een middel ingezet worden op een verwant gewas. Het project 'WGGA naar WG' beoogt dit te beperken door expliciet alle gebruik op het WG te vermelden. De ingangsdatum waarop de WG's voor de insecticiden van kracht worden is in afwachting van de uitkomst van het overleg uitgesteld. Naar verwachting kan dit deel van het project begin 2014 afgerond worden.

Inmiddels is de derde fase betreffende de omzetting van de fungiciden gestart. Voor de fungiciden zal net zoals voor de insecticiden een impactanalyse opgesteld worden.

2.1.4 Biologische middelen

Als uitwerking van de strategische doelstelling om beschikbaarheid van low risk biologische middelen te stimuleren is een inventarisatie gemaakt van verbetermogelijkheden in het toelatingsproces. Dit sluit aan bij de verdere uitwerking van ambities van EZ en I&M in de 2e Nota Duurzame Gewasbescherming op dit vlak en de voorbereidingen voor een Green Deal Biologische middelen, zoals toegezegd door de staatssecretaris van Economische Zaken in juni 2013. Een concreet plan van aanpak volgt begin 2014.

2.1.5 Project Slim Geregeld Goed Verbonden

Het project 'Slim geregeld, goed verbonden' (informatievoorziening akkerbouw) is in 2013 afgerond en er zijn vervolgvactiteiten afgesproken tussen de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), het ministerie van EZ en het Ctgb. De opgeleverde analyse naar de informatiebehoefte in de akkerbouw wordt meegenomen bij het opzetten van de nieuwe middelendatabase van het Ctgb. Daarnaast heeft het Ctgb input geleverd in het korte termijn project om de Gewasbeschermingskennisbank van de NVWA beter beschikbaar te maken voor de omgeving.

Inkomend voorzitterschap CZSC

Dit jaar was het Ctgb inkomend voorzitter van de stuurgroep van de Centrale Zone (CZSC). Dit ter voorbereiding op het voorzitterschap in 2014. Als inkomend voorzitter stelt het Ctgb als belangrijkste doelstelling het ontwikkelen en bestendigen van het netwerk, op verschillende niveaus, tussen de zusterorganisaties. Zo kan op een duurzame manier worden gewerkt aan afstemming, toenadering en harmonisatie.

In de tweede helft van 2013 bezocht het Ctgb de meeste lidstaten van de centrale zone, te weten: Oostenrijk (voorzitter 2013), Polen (voorzitter 2015), Duitsland, Ierland, het Verenigd Koninkrijk, België, Hongarije, Tsjechië en Slowakije. Enerzijds om kennis te maken, anderzijds om de belangstelling te polsen voor een zonaal directeurenoverleg. Dit is een structuur die nog niet bestaat voor

gewasbeschermingsmiddelen en volgens Ctgb node wordt gemist. Het directeurenoverleg moet een platform zijn om gemeenschappelijk en met committent van alle deelnemers, de harmonisatie in de Zone een flinke stap verder te helpen, onder andere door het identificeren en uitwisselen van 'best practices' op het gebied van het zonale beoordelingsproces. Het eerste directeurenoverleg is gepland voor half maart 2014, te Wageningen.

De Interzonale stuurgroep (iZSC) overlegt frequent via teleconferenties. In overleg met voorzitter Oostenrijk identificeert het Ctgb de ingebrachte punten die voor harmonisatie belangrijk zijn en werkt deze uit. Zo kwam een nieuwe versie van het notificatieformulier tot stand; werd een enquête gehouden om overzicht te krijgen over de wijze waarop de lidstaten al dan niet delen van het registration report publiekelijk beschikbaar stellen op hun web-

site (conclusie: gebeurt zelden); en kwam een concreet voorstel tot stand over de afhandeling van aanvragen voor middelen die zowel voor binnengebruik (dus een interzonale aanvraag betreffend) als voor buitengebruik (slechts voor 1 zone) worden aangevraagd (discussie hierover is nog niet afgerond).

Het Ctgb heeft de besluiten en afspraken van de CZSC vanaf de start van deze stuurgroep verzameld in de List of Agreements en gecontroleerd op onderwerpen die wijziging van een bepaald Guidance Document met zich meebrengen. Deze worden doorgegeven aan de Post Annex I Issues group (PAI). Door de afspraken te bundelen en af te ronden worden de werkwijzen van de verschillende lidstaten eenduidiger.

Het Ctgb heeft op zich genomen om de suggesties voor en problemen bij de interzonale / zone-overschrijdende samenwerking bij te houden. In het komende jaar wordt deze samenwerking geëvalueerd. Hieruit zullen naar verwachting voorstellen volgen die de samenwerking optimaliseren.

Voor elk overleg van de CZSC bracht het Ctgb voorstellen in tot harmonisatie van diverse

onderwerpen. Al onze voorstellen zijn positief gevallen, al zijn er nog niet altijd vaste afspraken voor bereikt. Enkele voorbeelden: een voorstel om op geharmoniseerde wijze om te gaan met comparative assessment (vergelijking van middelen gebaseerd op stoffen met een verschillend risicoprofiel) waarna overigens nog ruimte is voor de nationaal specifieke invulling waar de verordening ruimte toe biedt, een voorstel tot harmonisatie van toepassing van residu-analyse methodes, voorstel om beoordeling nationaal addendum eenvoudiger te laten verlopen wanneer GAP is gewijzigd, afspraak om eenduidig om te gaan met 'confirmatory data'.

Tenslotte is de basis gelegd voor de workshop Vogels en Zoogdieren die het Ctgb organiseert in 2014, door een enquête rond te sturen naar de lidstaten in de centrale zone waarmee gegevens zijn verzameld over een aantal onderwerpen als de belangrijkste gewassen in de centrale zone (qua oppervlakte, economische betekenis en dergelijke). Deze gegevens zijn geëvalueerd door het Ctgb en verstuurd naar Centrum Milieuwetenschappen Leiden (CML). Het CML is nu bezig op basis hiervan een literatuuronderzoek te doen zodat de deelnemers aan de workshop hun overleg kunnen starten met harde gegevens.

2.2 Biociden

In 2013 zijn de volgende resultaten geboekt:

- Gedifferentieerd handhavingsbeleid, tweede fase, is binnen tijd en budget afgerond. De afhandeling van de laatste categorie is voortvarend opgepakt.
- Implementatie van de Biocidenverordening is tijdig en binnen budget afgerond.

Op 1 september 2013 is de Biocidenverordening (EU) nr. 528/2012 van kracht geworden. Als gevolg hiervan worden voor de komende jaren voor biociden grote verschuivingen verwacht in het type aanvragen. Het aantal aanvragen onder NL overgangsrecht zal duidelijk afnemen en verschuiven naar aanvragen onder de verordening. Ook in de begroting 2013 waren deze effecten al meegenomen.

Het algemene beeld is dat het aantal aanvragen voor 2013 achterbleef bij de begrote aantallen. Dit geldt voor de aanvragen waar Nederland als 'Reference Memberstate' (RMS) en 'Concerned Memberstate' (CMS) optreedt. De aanvragen onder NL overgangsrecht lopen conform de begroting.

Geconstateerd moet worden dat de verschuivingen niet met het verwachte (hoge) tempo plaatsvinden. Het beoordelen en plaatsen van werkzame stoffen heeft binnen Europa vertraging opgelopen. Dit heeft 2 belangrijke consequenties:

- De afname van het aantal aanvragen onder NL overgangsrecht verloopt trager
- De toename van RMS- en CMS-aanvragen komt trager op gang.

Daarnaast is het aantal RMS-aanvragen niet alleen trager op gang gekomen, maar zal naar verwachting ook op langere termijn minder zijn dan eerder voorzien. Een belangrijke oorzaak is dat RMS-aanvragen door veel bedrijven worden gedaan in het land waar het hoofdkantoor (en regulatory-afdelingen) gevestigd is. Dit is over het algemeen niet in Nederland.

Het aantal afgehandelde aanvragen in 2013 is minder dan begroot, de onderhanden werkpositie is door het tegenvallend aantal binnengekomen aanvragen wel met 10% afgenomen. De meeste aanvragen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

In 2013 zijn maatregelen ingezet om het aantal afgehandelde aanvragen te verhogen en de doorlooptijd te verkorten. Er is een start gemaakt met intake teams voor nieuw ingediende aanvragen. Er is een sturingsmodel opgesteld waarin het aanvraagproces van begin tot eind opnieuw wordt ingericht.

2.2.1 Nationale toelatingen biociden

In totaal zijn er in 2013 voor biociden 78 aanvragen ingediend en 90 afgehandeld waarvan er 11 zijn ingetrokken of niet in behandeling zijn genomen. De onderhanden werkpositie is 10% afgenomen.

Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen biociden

Aanvraagtype	Verwacht	Ingediend	Verwacht afgehandeld	Afgehandeld	Onderhanden eind 2013
Biociden NL aanvragen	50 (60)*	53	75	55	65
Biociden RMS*	10 (30)*	3	20	6	21
Biociden CMS*	18 (45)*	23	22	24	17

* voor de haakjes de halverwege 2013 bijgestelde aantallen, er achter tussen () de oorspronkelijk begroote aantallen)

Mutaties toelatingen biociden	Aantal
Toelatingen 1 januari 2013	997
Nieuwe toelating	219
Vervallen op verzoek van de toelatinghouder	23
Beeïndigingen door het Ctgb	6
Toelatingen 31 december 2013	1187

Gedifferentieerd handhavingsbeleid

In totaal zijn er in 2013 binnen het gedifferentieerd handhavingsbeleid traject 135 aanvragen afgehandeld. Dit ligt boven het verwachte aantal van 98 aanvragen.

In de eerste helft van 2013 is de tweede fase afgerond. Hiermee is door het Ctgb voor alle aanvragen binnen deze fase voor de deadline van 15 mei 2013 een besluit genomen.

Een uitzondering hierop vormde een groep desinfectiemiddelen, waarvan niet geheel duidelijk was of die bij het Ctgb dan wel bij de zusterorganisatie voor geneesmiddelen, het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) een toelating zouden moeten krijgen. In het voorjaar van 2013 verscheen de gezamenlijke notitie desinfecterende producten, afbakening tussen biociden en (dier)geneesmiddelen van het CBG en het Ctgb. Dit betekent dat in totaal 16 middelen onder de wet geneesmiddelen vallen. Het Ctgb heeft met het ministerie, het CBG, de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) en de betreffende aanvragers afgesproken dat hun gedoogstatus binnen het gedifferentieerd handhavingsbeleid per 31 december 2013 is komen te vervallen.

In de tweede helft van 2013 is binnen het Ctgb begonnen aan de laatste fase. In totaal zullen in deze fase 162 aanvragen behandeld worden.

Uiterlijk in september 2014 moet deze laatste lijst van aanvragen door het Ctgb zijn afgehandeld. De afhandeling verloopt conform planning. Op peildatum 31 december 2013 zijn er 44 aanvragen uit de laatste fase afgehandeld.

Biociden zonder toelating, mag dat dan?

In 2009 is geconstateerd dat een groot aantal producten met een biocide claim om verschillende redenen op de Nederlandse markt waren zonder de vereiste toelating. Om bedrijven die biocide producten reeds voor 1 januari 2009 zonder toelating op de markt hadden een kans te geven om alsnog een toelating te verkrijgen, is het ministerie van VROM (nu I&M) gestart met het zogenoemde

gedifferentieerd handhavingsbeleid biociden. In het kader van dit beleid heeft het Ctgb een aanvraagprocedure opgezet om aanvragen voor de toelating van biociden zonder toelating (BZT) te beoordelen en af te handelen. De laatste fase van het BZT-traject, de beoordeling van aanvragen tot toelating van aangemelde biociden, is gestart op 15 december 2010 en loopt door tot september 2014.

Huidige situatie

De aangemelde middelen zijn op een gedooglijst geplaatst en hebben een gedoogstatus ontvangen waardoor deze niet van de markt worden gehaald, tenzij er risico's worden geïdentificeerd bij de beoordeling. De BZT middelen zijn ingedeeld in risicocategorieën hoog (rood), midden (oranje) en laag (geel). Middelen die zonder toelating van het Ctgb op de markt zijn en die niet zijn aangemeld binnen het BZT-traject zijn illegaal op de markt.

Activiteiten

Het BZT-traject heeft prioriteit gekregen binnen het Ctgb en voor de afhandeling is veel capaciteit vrijgemaakt. Om het BZT-traject tijdig, efficiënt, maar ook kwalitatief en zorgvuldig af te handelen is een speciale clustergewijze aanpak ontworpen. Dit heeft het mogelijk gemaakt om de deadlines voor het afhandelen van de rode en oranje middelen te behalen. De afhandeling van de gele midde-

len lopen conform planning. Door het BZT-traject heeft het Ctgb veel geleerd. Het Ctgb heeft kritisch gekeken naar zijn werkwijze en waarnodig aanpassingen ingevoerd om zowel BZT processen als reguliere processen te versnellen en te verbeteren. Daarnaast zijn er nog meer opbrengsten. Er is veel pionierswerk verricht binnen Europa over nieuwe stoffen en nieuwe producttoepassingen, hierdoor zijn er veel nieuwe beoordelingsmethodieken ontwikkeld. Deze geleerde punten zijn uiteraard gedeeld met andere Europese toelatingsautoriteiten.

Resultaten

Van de ruim 600 aangemelde middelen is voor de risicocategorieën hoog en midden de besluitvorming in 2011 en 2012 afgerond. De beoordeling van de 167 biociden in de risicocategorie laag is gestart in mei 2013 en wordt in het najaar 2014 afgerond. Sinds mei zijn er al ruim 40 middelen uit deze laatste categorie beoordeeld.

2.2.2 Europese stofbeoordelingen biociden

Het Ctgb neemt deel aan diverse EU werkgroepen en draagt zo bij aan de harmonisatie en het creëren van een level playing field in Europa. Per 1 september 2013 is de Biocidenverordening (EU 528/2012) van kracht geworden.

Het Europese Standing Committee for Biocide Products (SCBP) heeft in 2013 besloten tot opname van twintig werkzame stof/productsoort (PT) combinaties in Bijlage I van de Biocidenrichtlijn en daarmee op de Unielijst van goedgekeurde werkzame stoffen van de Biocidenverordening. De plaatsing van deze stoffen in de Bijlage treedt in werking twee jaar na het nemen van het besluit.

Nederland rapporteur

In de rol als rapporteur lidstaat heeft het Ctgb 15 stof/productsoort combinaties onder handen (zie bijlage 3). Voor een drietal stoffen geldt dat de Europese discussie met betrekking tot de desinfection by-products wordt afgewacht voordat de draft final versie afgerond kan worden (NaBr PT 2, NaBr PT 11-12 en BCDMH PT 2). De aanvrager van het koperdossier heeft het Ctgb in het derde kwartaal laten weten de aanvraag niet door te zetten.

De draft final Competent Authority Reports (CA-rapporten) voor transfluthrine PT 18 zijn beschikbaar gesteld aan de andere lidstaten voor een laatste commentaarronde. Daarnaast is transfluthrine PT 18 in

september en december besproken op de CA-vergadering. De verwachting is dat over goedkeuring van transluthrine PT 18 in het eerste kwartaal van 2014 zal worden gestemd door de SCBP.

De evaluatie van de overige werkzame stoffen is gestaag opgepakt. De Europese Chemicals Agency heeft eind 2013 een gedetailleerde planning voor 2014 opgesteld. Het Ctgb zal deze planning aanhouden.

In 2013 zijn twee aanvragen ingediend waarvoor Nederland rapporteur is. Van deze aanvragen is er één die pas na 2013 het dossier levert. De andere aanvraag is op verzoek van de aanvrager ingetrokken.

In 2013 zijn door Nederland vier Competent Authority Reports (CARs) opgeleverd voor vijf product typen (PT). Er is in 2013 geen besluit genomen over stoffen waarvoor Nederland rapporteur is in de Standing Committee for Biocidal Products (SCBP).

In de rol als Nederland rapporteur lidstaat heeft het Ctgb 15 stof/productsoort combinaties.

Voor een drietal stoffen geldt dat de Europese discussie met betrekking tot de disinfection by-products wordt afgewacht voordat de draft final versie afgerond kan worden.

De evaluatie van de overige werkzame stoffen is gestaag opgepakt. De Europese Chemicals Agency heeft eind 2013 een gedetailleerde planning voor 2014 opgesteld. Het Ctgb zal deze planning aanhouden.

Adviseren over Europese stofbeoordelingen biociden

In de rol als 'niet rapporteur' beoordeelt het Ctgb beoordelingsrapporten die door andere lidstaten zijn opgesteld. Tijdens de Competent Authority Meeting (CA Meeting) overlegt de EU commissie met de lidstaten over de plaatsing van de werkzame stoffen op annex I van de Biocidenrichtlijn/ Unielijst van goedgekeurde werkzame stoffen van de Biocidenverordening (per 1 september 2013) (EC 528/2012).

Het aantal CA-rapporten van andere lidstaten dat in 2013 is beoordeeld komt overeen met het begrote aantal van 104 CA-rapporten (zie tabel Adviseren over EU stofbeoordelingen biociden). In 2013 zijn alle CA-rapporten die voor commentaar ontvangen zijn, beoordeeld, waardoor de voorraad eind 2013 op nul staat.

Adviseren over EU stofbeoordelingen biociden

	<i>omschrijving</i>	<i>verwacht</i>	<i>werkelijk</i>
CA-rapporten/draft final CA rapporten	Schriftelijk commentaar op concept CA-rapporten en draft final CA rapporten van andere lidstaten (ieder CA rapport wordt driemaal beoordeeld)	104	103
Technical meetings	Deelname	4	4
CA en PA&MRFG meetings	Deelname	5	5

2.3 Overige onderwerpen

2.3.1 Overige aanvragen

Onder overige aanvragen vallen zowel aanvragen die inhoudelijk beoordeeld worden (bijvoorbeeld parallelle aanvragen en mineure wijzigingen van de samenstelling) als aanvragen die niet inhoudelijk beoordeeld worden (bijvoorbeeld naamswijzigingen en overschrijvingen).

<i>Aanvraagtype</i>	<i>Verwacht</i>	<i>Ingediend</i>	<i>Verwacht afgehandeld</i>	<i>Afgehandeld</i>	<i>Onderhanden eind 2013</i>
Overige aanvragen (gewas en biociden)	360	507	360	496	167

2.3.2 CLP Verordening

De CLP verordening (1272/2008) regelt de indeling (Classification), etikettering (Labelling) en verpakking (Packaging) van chemische stoffen en mengsels. Deze Europese verordening beschrijft nieuwe regels en criteria om chemische stoffen en mengsels in te delen. Uiterlijk op 1 juni 2015 moeten alle gewasbeschermingsmiddelen en biociden zijn voorzien van de nieuwe indeling. In 2012 is het proces van de omzetting in goed overleg met Nefyto en Platform biociden tot stand gekomen. De omzetting zal tussen februari 2013 en 1 juni 2015 gefaseerd verlopen.

Op basis van ervaringen bleek het nodig om de procedure aan te passen. In 2013 zijn in totaal 365 notificatievoorstellen ontvangen (afgeleide en herregistraties niet meegerekend) en zijn er 169 administratieve besluiten over een CLP etiket genomen. De aantallen ingediend en afgehandeld liggen vrij dicht bij begroting. Het verschil is met name veroorzaakt door de aanpassing in procedure. Ook bij de toelatinghouders is hierdoor wat vertraging opgelopen, maar de verwachting is dat dit in 2014 ingelopen wordt.

<i>Aanvraagtype</i>	<i>Verwacht</i>	<i>Ingediend</i>	<i>Verwacht afgehandeld</i>	<i>Afgehandeld</i>	<i>Onderhanden eind 2013</i>
Omzetting naar CLP	419	365	200	169	196

2.3.3 Juridische procedures

De complexe overgangssituatie waarbij op het vlak van biociden en gewasbeschermingsmiddelen zowel nieuw recht als overgangsrecht van kracht is leidt er toe dat een groot beroep wordt gedaan op de juridische functie. Ook de toename van complexe beroep- en bezwaarprocedures, zoals die rond openbaarheid van aanvraagdossiers legt een groot beslag op de juridische capaciteit.

Bezwaar en Beroep	Ingediend	Afgehandeld	(on)gegrond
Bezwaarschriften	50	29	6 gegrond 7 ongegrond 10 niet-ontvankelijk 6 ingetrokken
Beroepszaken	1		
Voorlopige Voorzieningen	8	9	2 gehonoreerd 7 afgewezen
Adviescommissie voor de bezwaarschriften	6 zittingen	n.v.t.	n.v.t.

Het aantal bezwaarschriften is van jaar tot jaar min of meer stabiel. De meeste bezwaarschriften zijn afkomstig van aanvragers en richten zich op een besluit tot niet-toelating. In sommige gevallen worden tijdens de bezwaarprocedure nieuwe gegevens aangedragen. Als regel geldt echter dat deze nieuwe gegevens niet opnieuw worden beoordeeld in de bezwaarfase. Nieuwe gegevens worden slechts beoordeeld in een nieuwe aanvraag.

Twee grote clusters van bezwaarschriften betreft intrekkingverzoeken van belanghebbende derden, NGO's, het betreft intrekkingverzoeken van de toelating van imidaclopridhoudende middelen en het betreft openbaarmakingverzoeken om (delen van) toelatingsdossiers openbaar te maken. Op basis van nieuwe Europese jurisprudentie heeft het Ctgb besloten tot het openbaar maken van een 30-tal studies van imidacloprid houdende middelen. Dit besluit is door de rechter geschorst in afwachting van een bodemprocedure welke is aangespannen door de toelatinghouder.

2.3.4 Helpdesk gewasbeschermingsmiddelen en biociden

De Ctgb helpdesk beantwoordt algemene informatieve vragen en verstrekt aanvragers en toelatingshouders informatie over de kaders van het aanvraagproces en de beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Vanaf 1 augustus 2013 is de herstructurering van de helpdesk opgepakt. Procesverbeteringen zijn/worden doorgevoerd om een snelle en kosteneffectieve afhandeling van helpdeskvragen mogelijk te maken. Daarnaast is de bezetting van helpdesk uitgebreid met een extra kracht en zijn afspraken gemaakt over de maximale doorlooptijd van verschillende categorieën helpdeskvragen. Deze maatregelen hebben geresulteerd in een verbeterde dienstverlening met kortere doorlooptijden, hetgeen ook door de branche wordt herkend. De doorgevoerde maatregelen hebben echter nog niet geleid tot een verbetering van de financiële resultaten van de helpdesk.

De eerste 3 weken van november was de website offline vanwege een beveiligingsrisico voor de gegevens. Nadat bleek dat dit niet meer te herstellen was is een tijdelijke site met beperkte functionaliteit online geplaatst. Het ontbreken van de online informatie leverde extra vragen op die niet in rekening gebracht konden worden.

Daarnaast zijn de procesverbeteringen nog niet afgerond. Met de totstandkoming van een nieuwe website in 2014, een bestand met FAQ's, een duidelijke taakafbakening van de helpdesk en de stapsgewijze professionalisering van de frontoffice, werkt het Ctgb aan een verbeterde, kostendekkende informatievoorziening ten behoeve van industrie en maatschappij.

3.

Beleidsadvisering

Op het gebied van beleidsadvisering is het afgelopen jaar intensief aandacht besteed aan een groot aantal onderwerpen zoals de problematiek rond bijensterfte en stoffen uit de stofgroep van neonicotinoïden, de rapportage van PAN Europe over het bestrijdingsmiddelenbeleid getiteld: 'Race to the Bottom', particulier gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, de problematiek van herbetreding van teelten na gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de problematiek rond de ontwikkeling van resistentie tegen schimmels en het gebruik van stoffen uit de stofgroep van azolen.

Daarnaast is aandacht besteed aan de beantwoording van Kamervragen, de Nota duurzame gewasbescherming van de staatssecretarissen van EZ en I&M, aanpassingen van de Nederlandse wetgeving (Wgb, Bgb en Rgb) als gevolg van de Biocidenverordening, de brief van staatssecretaris I&M over het versneld uitfaseren van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw, een nieuw sturingsarrangement voor aansturing van het Ctgb door ministeries, het wegvallen van buitengebruik van rodenticiden, het dreigende wegvallen van aangroeiwerende verven voor gebruik in zoet water, de PAN Europe open brief betreffende neonicotinoïden en volksgezondheid.

De vele onderwerpen en het vaak omvangrijke en onvoorziene karakter heeft als gevolg gehad dat de advisering over een aantal onderwerpen is doorgeschoven naar 2014.

Neonicotinoïden

Naar aanleiding van de problematiek van de bijensterfte heeft het Ctgb het ministerie van Economische zaken diverse malen geadviseerd over voorstellen van de Europese Commissie om restricties op te leggen op het gebruik van neonicotinoïden. In lijn met het advies van het Ctgb, heeft Nederland het instellen van dergelijke restricties gesteund. In navolging van dit besluit heeft het Ctgb 11 Nederlandse toelatingen ingetrokken en is het gebruik van 7 toelatingen beperkt.

Neonicotinoïden

Neonicotinoïden zijn een groep van insecticiden die voor het eerst in de jaren 90 werden gebruikt. Inmiddels vormt deze groep ongeveer een kwart van de wereldmarkt van insecticiden. Ze hebben een systemische werking, wat wil zeggen dat ze via de sapstromen worden verspreid over het gehele plantenweefsel. Hierdoor is de plant van binnenuit beschermd tegen vraat. Onbedoeld kunnen echter ook andere insecten, zoals bijen, worden blootgesteld aan deze stoffen.

Neonicotinoïden en de mogelijke risico's die met het gebruik samenhangen, hebben de afgelopen jaren veel aandacht gekregen in de media. Nieuwe studies en nieuwe wetenschappelijke inzichten worden door het Ctgb beoordeeld op hun wetenschappelijke waarde. Nieuwe inzichten die hieruit voortkomen worden door het Ctgb gebruikt in de toelatingsbeoordeling. Wanneer onaanvaardbare risico's voor mens, dier of milieu worden geconstateerd, zal het Ctgb ingrijpen.

Begin 2013 heeft de European Food Safety Authority (EFSA) een rapport gepubliceerd met als eindconclusie dat bij het gebruik van enkele neonicotinoïden risico's voor de gezondheid van bijen niet kon worden uitgesloten. Op basis hiervan heeft de Europese Commissie restricties ingesteld op het gebruik van deze stoffen. Nederland en het Ctgb hebben deze restricties gesteund en het Ctgb heeft in navolging van deze restricties 11 toelatingen ingetrokken en 7 toelatingen ingeperkt.

Neonicotinoïden bevinden zich ook in biociden bestemd voor particulier gebruik. Het gaat om mierenlokdozen, korrels tegen mieren en vliegstickers. In 2013 heeft het Ctgb bekeken of deze biociden ook voor herbeoordeling in aanmerking komen. Tevens is de mogelijkheid aan NGO's en deskundigen gegeven om mee te denken. Uiteindelijk is het college tot de conclusie gekomen dat bij het gebruik van biociden geen onaanvaardbare risico's worden verwacht.

Imidacloprid in water

De Bijenstichting en PAN Europe hebben in 2011 bezwaar aangetekend tegen de aanpassingen van de gebruiksrestricties van middelen op basis van imidacloprid. Het Ctgb heeft deze bezwaarschriften afgewezen. Hiertegen is de Bijenstichting in beroep gegaan, en dit beroep loopt nog. Daarnaast heeft PAN Europe het Ctgb verzocht 7 toelatingen in te trekken in verband met de risico's voor waterorganismen en overschrijdingen in het oppervlakte water. Gedurende de behandeling van dit verzoek kwam een nieuwe studie beschikbaar die het Ctgb hierbij betreft. Ook onderzoekt het Ctgb of deze studie gevolgen zou kunnen hebben voor andere toelatingen op basis van imidacloprid.

Particulier gebruik

Naar aanleiding van de door de Tweede Kamer aangenomen motie 151 in juni 2013, heeft de staatssecretaris het Ctgb verzocht om biociden op basis van neonicotinoïden voor particulier gebruik te herbeoordelen. Het Ctgb heeft een risicoanalyse gemaakt van deze producten. Aan NGO's en deskundigen is de gelegenheid geboden om voor de herbeoordeling aandachtspunten aan te dragen en hiervan hebben twee NGO's gebruik gemaakt. Het College verwacht geen onaanvaardbare risico's waardoor een verdergaande beoordeling niet nodig is.

Thiacloprid en acetamiprid

Naar aanleiding het Algemeen Overleg over bijensterfte op 16 mei 2013 in de Tweede Kamer, heeft de staatssecretaris het Ctgb verzocht de stoffen thiacloprid en acetamiprid nationaal versneld te beoordelen. Ten behoeve van deze beoordeling zijn veel nieuwe studies aangeleverd door de industrie en andere belanghebbenden. De herbeoordeling loopt door in 2014. Naar aanleiding van de nieuwe studies heeft het College besloten om een onderzoeksfase in het project in te lassen waar onder andere wordt onderzocht welke type stoffen sterke synergetische interacties aangaan.

3.1 Ontwikkeling Europees toetsingskader

Europees toetsingskader gewasbeschermingsmiddelen

In 2013 is het Ctgb binnen Europa actief betrokken geweest bij de ontwikkeling van diverse toetsingskaders. Hierbij gaat het om het initiëren van harmonisatie tussen lidstaten, ontwikkelen en commentariëren van concept-toetsingskaders en adviseren over de uiteindelijke besluitvorming in Brussel. Een van de toetsingskaders die het afgelopen jaar veel aandacht heeft gekregen is het 'guidance document on bee health'. Dit guidance document heeft als doel om er voor te zorgen dat de gezondheid van bijen consistent en Europees geharmoniseerd wordt meegenomen binnen de risicobeoordelingen van gewasbeschermingsmiddelen.

Het Ctgb speelt verder een actieve rol binnen de ontwikkeling van diverse andere 'guidance documenten' die in de maak zijn zoals die over laag risico middelen, guidance over werkzame stoffen van plantaardige oorsprong over vergelijkende beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen en guidance voor de beoordeling van waterorganismen.

Als inkomend voorzitter van de Centrale Zone Steering Committee (CZSC) heeft het Ctgb verdere harmonisatie van toetsingskaders binnen de centrale zone als speerpunt van haar voorzitterschap uitgesproken. Zo zijn reeds workshops ingepland om verschillen in beoordeling tussen lidstaten op het gebied van vogels en zoogdieren te bespreken en waar mogelijk te harmoniseren.

Europees toetsingskader biociden

Het Ctgb neemt actief deel aan discussies en overleggen op Europees niveau om tot verdere harmonisatie te komen op het vlak van beoordelingsmethodieken en procedures voor biociden om hiermee een gelijk speelveld voor toelating en gebruik van biociden te creëren in Europa. In het kader van de Biocidenverordening heeft het Ctgb bijgedragen aan de ontwikkeling en afronding van tal van 'guidance documenten'. Beoordelingsmethodieken die nationaal ontwikkeld zijn, worden voorgedragen in de EU om harmonisatie te stimuleren. Het Ctgb is leidend in de Europese werkgroepen en hoofdsteller van de technische documenten aangaande de methodiekontwikkeling voor de beoordeling van de werkzaamheid van desinfectantia in de gezondheidszorg, veterinaire- en voedselindustrie.

Ook voor de beoordeling van het risico voor het milieu heeft het Ctgb methodieken ter harmonisatie voorgedragen in de EU. Verder heeft het Ctgb bijdragen geleverd aan het ontwikkelen van een database voor de beoordeling van technische equivalentie van werkzame stoffen door ECHA, een Europese workshop over de beoordeling van aangroeiwende verven, de guidance documenten over behandelde voorwerpen (treated articles), niet-werkzame stoffen die extra aandacht behoeven (substances of concern), de vergelijkende beoordeling van biociden,

micro-organismen (met Zweden) en heeft het Ctgb commentaar geleverd op verscheidene nieuwe emissie scenario documenten die gebruikt worden voor de beoordeling van de milieueffecten van houtverduurzamingsmiddelen, slijmbestrijdingsmiddelen en insectenwerende- en lokstoffen.

Onder de Biocidenverordening zijn nieuwe technische werkgroepen onder ECHA opgezet voor alle beoordelingsaspecten: werkzaamheid, fysische chemische eigenschappen, humane toxicologie en milieu. Het Ctgb zal aan alle vier de werkgroepen gaan deelnemen om een actieve rol te blijven spelen in Europa.

In 2013 heeft het Ctgb geparticipeerd in de voorbereidende overleggen van de BPC (Comité voor Biociden). In deze overleggen zijn verschillende werk procedures vastgelegd. Vanaf september 2013 neemt het Ctgb ook deel aan de Coördinatie Groep (CG) waarin onder andere geschillen met betrekking tot wederzijdse erkenningen worden opgelost. Nederland zal in deze groep plaatsvervangend voorzitter zijn in 2014.

3.2 Ontwikkeling nationaal toetsingskader

Kleine toepassingen

Gewasbeschermingsmiddelen die op kleine schaal worden toegepast zijn in Nederland van groot maatschappelijk en sociaal-economisch belang. Het Ctgb zet zich dan ook actief in om zowel nationaal als Europees bij te dragen aan de toelating van kleine toepassingen. Naast het behandelen van aanvragen voor kleine toepassingen (acht nieuwe toelatingen in 2013) wordt in diverse gremia gewerkt aan verdere afstemming tussen lidstaten over dit onderwerp, bijvoorbeeld binnen het Platform Effectief middelen en maatwerk pakket en het Expert Centre Speciality Crops.

In 2013 is het Ctgb begonnen met het toepassen van de nieuwe beslismethodiek kleine toepassingen. Deze beslismethodiek is, in overleg met het Loket Kleine Toepassingen van de NVWA, gedurende het jaar aangepast om deze beter te laten aansluiten bij de dagelijkse praktijk.

Nationale beoordelingsmethodieken

In 2013 heeft het Ctgb in het kader van de ontwikkeling van nationale beoordelingsmethodieken deelgenomen aan diverse werkgroepen, o.a. de subcommissie technieken Legionella preventie, de werkgroep ter ontwikkeling van een nieuwe nationale beslisboom water, werkgroep grondwater en de nationale werkgroep bedekte teelt. De werkgroepen nationale beslisboom water zijn in 2013 in een afrondende fase waarbij adviezen en modellen zijn opgeleverd aan ministeries.

Implementatie Biocidenverordening

De Biocidenverordening (EU) 528/2012 is per 1 september 2013 van kracht geworden. Het Ctgb heeft zijn processen, gebaseerd op de Biociderichtlijn en de Wgb, tijdig aangepast.

In verband met de nieuwe coördinerende rol van ECHA zijn de contacten met ECHA geïntensiveerd.

De Biocidenverordening regelt tevens een nieuwe Europese overlegstructuur waarin lidstaten overleggen over stofbeoordelingen en Europese toelatingen van biociden. Het Ctgb heeft zich voorbereid op die nieuwe structuur in samenwerking met het ministerie van I&M en met het RIVM.

3.3 Advisering over tijdelijke vrijstellingen

De minister van EZ kan vrijstelling verlenen voor een gewasbeschermingsmiddel op grond van artikel 38 Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb) indien de productie van gewassen wordt bedreigd of in het geval van de bestrijding van een quarantaine organisme. Een vrijstelling voor gewasbeschermingsmiddelen geldt voor ten hoogste 120 dagen.

De minister van I&M kan vrijstelling verlenen op grond van artikel 55 van de Biocidenverordening, indien die maatregel noodzakelijk is wegens een niet op andere wijze te bestrijden gevaar voor de volksgezondheid, de gezondheid van dieren of het milieu. Een vrijstelling voor biociden geldt voor ten hoogste 180 dagen.

Het Ctgb beoordeelt het risico van het voorgestelde gebruik van het middel op mens, dier en milieu en geeft op grond van die beoordeling een advies aan de ministeries.

Tijdelijke vrijstellingen gewasbeschermingsmiddelen

In 2013 zijn er 24 adviezen verstrekt aan het ministerie van EZ. De NVWA beoordeelt de landbouwkundige noodzaak van de aangevraagde vrijstellingen. De aanvragen waarvan de NVWA de landbouwkundige noodzaak als positief beoordeelt, worden voorgelegd aan het Ctgb om advies te geven over de risico's voor mens, dier en milieu. De meeste verstrekte adviezen betroffen eenmalige adviezen voor vrijstellingen met betrekking tot bedreigde productie van gewassen. Het Ctgb adviseerde in 6 gevallen positief en in 10 gevallen negatief over het verlenen van een vrijstelling. Daarnaast zijn er 5 adviezen gegeven voor vrijstellingen in relatie tot de bestrijding van quarantaine organismen.

Tijdelijke vrijstellingen biociden

In 2013 is er 1 advies voor een biocidetoepassing van een gewasbeschermingsmiddel aangeboden aan het ministerie van I&M. Het Ctgb wordt niet voor elke vrijstelling benaderd voor een advies.

4.

Communicatie met de omgeving

4.1 Externe contacten

Het Ctgb opereert in een complexe omgeving. Er zijn vele belanghebbende partijen, zoals de Nederlandse landbouw, de industrie en NGO's met vaak uitgesproken opvattingen over de toelatingen van middelen. Het Ctgb heeft in 2013 actief het gesprek opgezocht met deze partijen. Niet alleen in één op één gesprekken op bestuurlijk niveau, maar ook door op onze relatiedag alle partijen uit te nodigen om met het Ctgb en met elkaar in discussie te gaan. Door dit gesprek beogen wij het maatschappelijk debat over de toelatingen constructief te ondersteunen en zo veel als mogelijk een feitelijke basis te geven. Daarnaast is het natuurlijk voor het Ctgb van belang goed op de hoogte te zijn wat in de omgeving speelt om onze maatschappelijke taak verantwoord uit te kunnen voeren.

Uit de contacten blijkt dat het Ctgb een goede naam heeft als het gaat om de wetenschappelijke kwaliteit van de beoordelingen en dat dit een belangrijke reden voor aanvragers is om voor het Ctgb als zonaal rapporteur te kiezen. Dankzij deze kwaliteit worden toelatingen vervolgens makkelijker door andere lidstaten geaccepteerd. Uit de feedback blijkt echter ook dat het Ctgb nog steeds slagen moet maken om aan de wensen ten aanzien van voorspelbaarheid, doorlooptijd en transparantie tegemoet te komen.

Daarnaast wordt regelmatig gesproken met individuele aanvragers over nog te ontvangen aanvragen en de forecast voor 2014 en verder. Het blijkt voor de industrie moeilijk om een goede forecast te maken. Continue afstemming met de industrie blijft nodig om een steeds strakkere planning van de in te dienen aanvragen te realiseren.

Eén van de wensen die door de aanvragers worden geuit is het versterken van het harmonisatieproces. De bedoeling van de nieuwe, zonale aanpak was vermindering van de administratieve lasten en versnelling van het proces. Die doelstelling is niet bereikt. Als inkomend voorzitter van de centrale zone heeft Nederland daarom verkennende gesprekken gevoerd met verschillende lidstaten, zowel binnen als buiten de Centrale Zone, om tot verdere samenwerking te komen. Deze gesprekken geven een positief beeld van de bereidheid tot samenwerking en dit schept mogelijkheden voor harmonisatie en Europese werkverdeling. Dit zal in 2014 verder worden opgepakt.

4.2 Communicatie met de omgeving

Digitale informatie

Meer dan 115.000 unieke bezoekers bekeken meer dan een miljoen keer de inhoud van de site. De bestrijdingsmiddelendatabank is al jaren het middelpunt van de site en goed voor 64% van het totaal aantal bekeken pagina's. Begin november is de website door kwaadwillenden aangevallen en is schadelijke software op de server gezet. Door Dictu, de dienst van EZ die voor het Ctgb de ICT-service uitvoert, is de site offline gezet. Het ontbreken van de online bestrijdingsmiddelendatabank leidde tot een toename van het aantal vragen aan de helpdesk. Het herstel van de bestrijdingsmiddelendatabank is gecombineerd met de reeds voorziene nieuwbouw van de site die in februari 2014 online zal gaan.

Social media

Met name het neonicotinoïdendossier leidt tot veel reacties op het Ctgb Twitter account (> 600 volgers). Het Ctgb zet Twitter in om snel informatie te verspreiden.

De Ctgb bedrijfspagina op LinkedIn (> 250 volgers eind 2013) wordt met name gebruikt voor werving van nieuwe medewerkers. Binnen de afgesloten LinkedIn Ctgb groep (>85 leden) kunnen aanvragers online met elkaar in discussie over onze uitvoeringspraktijk. Het Ctgb zal deze community vaker uitnodigen mee te denken over bijvoorbeeld de ontwikkeling van de nieuwe website, het programma voor workshops en de relatiedag.

Bezoekersaantallen website

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bezoekers	93.487	102.319	98.686	102.704	110.880	115.120
Bekeken pagina's	1.050.503	1.027.410	929.974	897.068	1.081.232	1.076.586

5.

Organisatie & personeel

5.1 Evalueren en verbeteren

Internationale visitatiecommissie

Een internationale visitatiecommissie (IVC) onderzocht in het voorjaar op ons verzoek indringend en diepgaand de werkwijze bij het Ctgb. Tijdens deze visitatie is de wetenschappelijke en juridische kwaliteit van de besluitvorming maar ook de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld het personeelsbeleid) tegen het licht gehouden. De commissie meldt in haar rapport een aantal aanbevelingen en spreekt het vertrouwen uit in de gang van zaken bij het Ctgb en daarmee ook in het Nederlands toelatingsbeleid voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Dhr. Dr. Herman Koëter, voormalig wetenschappelijk directeur van de EFSA (European Food and Safety Authority), is begin 2013 door het Ctgb benoemd als voorzitter van een internationale visitatiecommissie. De commissie, samengesteld door dhr. Dr. Koëter, bestond uit deskundigen op het gebied van onder andere risicomanagement, toxicologie en chemie. De commissieleden waren afkomstig uit verschillende lidstaten van EU.

De IVC heeft in vrijheid het onderzoek georganiseerd en had toegang tot alle documenten van het Ctgb. De belangrijkste conclusies van de visitatiecommissie zijn:

- ... there were no instances in which they found either a Ctgb risk assessment opinion or a risk management decision reviewed, to be inadequately grounded or to be inappropriate (de IVC heeft geen besluiten gevonden die niet adequaat waren onderbouwd of niet juist waren).
- However, a higher level of openness and transparency by the Ctgb would minimise the possibility of third parties having a different perception (de IVC beveelt aan om transparanter te zijn over de besluiten en de onderbouwing hiervan); en
- ... the Ctgb is a regulatory agency that is well run, has significant resources and has capacity above and beyond what might have been expected (de IVC concludeert dat het Ctgb een wetenschappelijk gedreven toelatingsautoriteit is die goed wordt geleid over aanzienlijke middelen beschikt en een capaciteit boven wat kon worden verwacht.)

De Commissie heeft 29 aanbevelingen gedaan die tot een verdere kwaliteitsverbetering kunnen leiden. Deze liggen op het vlak van

transparantie, verbetering interne proces en personeelsbeleid. Het Ctgb is ingenomen met het positieve oordeel van de visitatiecommissie. De aanbevelingen van de commissie bieden richting voor verdere verbetering van het functioneren van de organisatie en zijn opgepakt in een plan van aanpak. Ontwikkelingen geagendeerd door de visitatie, zijn onder andere meer transparantie in de toelichting op de besluiten, professionalisering van de collegiale toetsing en dergelijke.

Klachten en schadeclaims

Er is in 2013 één klacht ontvangen. Deze klacht had betrekking op de beantwoording van een aan het Ctgb gestelde vraag. De klager was van mening dat er op zijn vraag geen antwoord was gegeven door het Ctgb. De klachtencommissie heeft de klacht ongegrond verklaard, daar de bewuste vraag wel was beantwoord. Naar oordeel van de beklagde is de klacht niet naar tevredenheid afgehandeld en heeft hij deze doorgezonden aan de Nationale Ombudsman alwaar zijn klacht nog ter behandeling ligt.

Er zijn in 2013 geen nieuwe schadeclaims ingediend.

5.2 Lerende organisatie

Kennis- en Kwaliteitsmanagement

Kennis- en Kwaliteitsmanagement hebben in 2013 diverse resultaten behaald, zoals de uitgevoerde interne audits, de bijdrage aan de implementatie van nieuwe Biocidenverordening en de borging van de juridische kennis. Ook zijn er bijdrages geleverd aan de planning en control cyclus door ondersteuning bij het verbeteren van de kwartaalrapportages en de directiebeoordelingen. Daarnaast heeft de kennismanager de coördinatierol bij de doorontwikkeling van de Ctgb evaluation manuals op zich genomen en speelde kennismanagement een belangrijke rol in de ontwikkeling van de tijdelijke en nieuwe Ctgb websites.

Het rapport van de IVC leverde waardevolle aanbevelingen ter verbetering van de inhoudelijke kwaliteit van onze beoordelingen. Daarnaast ontving het Ctgb een positieve rapportage van het Certiked naar aanleiding van de jaarlijkse toets aan de ISO-certificeringseisen (proceskwaliteit). In de tweede helft van het jaar zijn de prioriteiten nadrukkelijk gelegd op de verhoging van de productiviteit. Daardoor is de focus op kennis- en kwaliteitsmanagement tijdelijk minder geweest.

Om een vernieuwde en gedragen strategie te formuleren heeft kennis- en kwaliteitsmanagement ideeën geïnventariseerd en afgestemd met de gehele organisatie. De visie op de lerende organisatie is in deze strategie omgezet in een planning voor 2014.

Opleiden, ontwikkelen en kennisoverdracht

In 2013 heeft 80% van de medewerkers deelgenomen aan (team) workshops, opleidingen, trainingen of congressen ten behoeve van kennisontwikkeling, coaching, persoonlijke ontwikkeling of loopbaanbegeleiding. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2012 (85%), maar nog steeds boven het niveau van 2011 (67%) en in 2010 (35%).

In 2013 zijn vrijwel alle projectleiders van de afdeling Toelating & Advies en projectleiders van Marketing & Relatiebeheer opgeleid voor het examen IPMA-D. De eerste groep is in zijn geheel geslaagd. Aan hen is dus het internationale certificaat uitgereikt. De tweede groep doet in januari 2014 zijn examen. Voor 2014 resteren nog 5 kandidaten.

Daarmee is de kennis van projectmanagement in de organisatie op het gewenste niveau gebracht.

Daarnaast organiseert het Ctgb zelf regelmatig interne kennisoverdracht programma's. Hierbij worden medewerkers in de gelegenheid gesteld kennis aan elkaar over te dragen om zo van elkaar te leren. Het afgelopen jaar zijn vijf kennisoverdracht sessies georganiseerd; o.a. over de validatie van ecologische modellen voor milieubeoordelingen; de Biocidenverordening, de CLP verordening en minor uses.

Opleidingsniveau medewerkers Ctgb

Ruim 77% van de medewerkers heeft een universitaire, master of HBO bachelor opleiding afgerond, 30% van de medewerkers is gepromoveerd. Van de 12 medewerkers die het aspect toxicologie beoordelen zijn er zes medewerkers geregistreerd toxicoloog, daarnaast zijn ook zes medewerkers in opleiding tot geregistreerd toxicoloog.

Interne projecten

Het niet kunnen halen van de doorlooptijden van de projecten uit het Business Innovatie Plan was onvermijdelijk als gevolg van herprioritering (focus op productie-uren in plaats van projecturen) per 1 juli 2013 en het afwachten van de resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden om gebruik te maken van shared services.

Voor het CRM en Planning & Workflow systeem zijn de functionele acceptatie- en de gebruikersacceptatietest afgerond. Deze testen hebben geleid tot het oplossen van de laatste bugs en realisatie van aanvullende wensen. Implementatie zal plaats vinden in het eerste kwartaal van 2014; dat is overigens na de beoogde implementatiedatum in 2013.

Voor wat betreft de helpdesk zijn de processen en werkwijzen aanzienlijk verbeterd. Achterstanden in het beantwoorden van hulpvragen zijn weggewerkt, doorlooptijden van helpdeskvragen flink teruggebracht. De verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen de onderdelen van de Front Office zijn beter afgebakend. En er zijn betere afspraken

gemaakt met betrekking tot de samenwerking tussen front office en back-office. Hierbij is nauw aangesloten bij het nieuwe sturingsmodel dat is ontwikkeld voor de gehele organisatie.

Eén en ander is vastgelegd in een Organisatieplan voor de Front Office. Problemen met de website (die enkele weken niet beschikbaar is geweest en daarna slechts beperkte functionaliteit kon bieden) hebben een zwaar beslag gelegd op de bezetting van de helpdesk. Hierdoor is een aantal onderdelen van het project niet volledig gerealiseerd. Zo heeft de geplande pilot met het gebruik van HelpEx software voor het vastleggen van veelgestelde vragen niet plaatsgevonden.

De nieuwe website is in het laatste kwartaal ontworpen en voor het grootste deel gerealiseerd. Naar verwachting kan de nieuwe site in februari 2014 worden gelanceerd. Ook dit project heeft enige weken vertraging opgelopen door de problemen met de oude site. Een deel van de geplande capaciteit is gestoken in de realisatie van een tijdelijke website.

5.3 Personeelsbeleid

Instroom en uitstroom nieuwe medewerkers

In 2013 hebben we 34 nieuwe medewerkers mogen verwelkomen en is er afscheid genomen van 6 collega's. De personeelsformatie is daarmee gegroeid van 103 medewerkers (90,7 Fte) begin 2013 naar 131 medewerkers (119,8 Fte) eind 2013. De vaste formatie komt uit op 95 medewerkers (85,9 Fte). De resterende 36 medewerkers (33,8 Fte) zijn werkzaam via externe inhuur, payroll of op detachingsbasis.

Huisvesting

Eind 2013 is gestart met het project herhuisvesting Ctgb. De extra verdieping die in eind 2012 is gehuurd om de grote instroom van nieuwe medewerkers te kunnen huisvesten is een tijdelijke oplossing. De huidige locatie biedt geen mogelijkheden voor een structurele oplossing, daarom zal in 2014 de zoektocht naar een nieuwe locatie gaan plaatsvinden.

Uitstroom en exitgesprekken

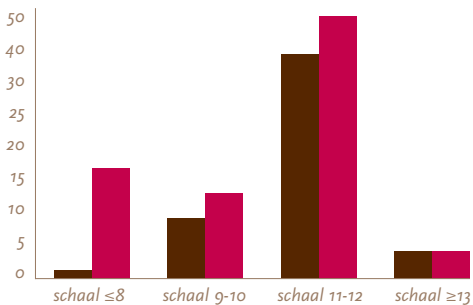
Van zes medewerkers heeft het Ctgb in 2013 afscheid genomen. Met vertrekkende medewerkers worden exitgesprekken gevoerd, tenzij wordt aangegeven dat zij hier geen gebruik van willen maken. De belangrijkste doelstelling van het exitgesprek is te leren uit het vertrek van medewerkers: wat gaat er goed binnen de Ctgb organisatie en wat kan er beter? De uitkomsten worden tevens gebruikt om ongewenst verloop te verminderen. Het voeren van exitgesprekken levert daarnaast input voor de directiebeoordeling op. De uitkomsten van deze gesprekken worden schriftelijk vastgelegd en jaarlijks besproken met het managementteam.

De uitkomsten van de exitgesprekken hebben in 2013 niet geleid tot aanpassing van interne processen.

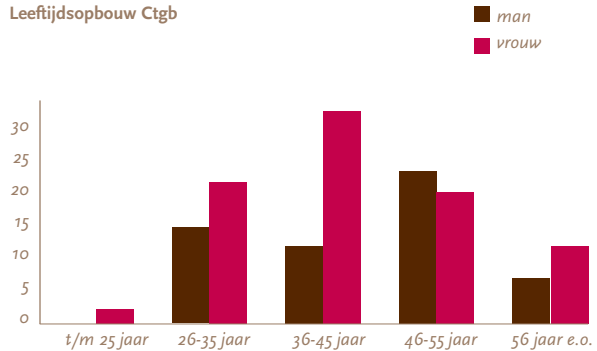
Karakterisering samenstelling personeel

Ruim 62% van het totaal aantal medewerkers is vrouw. De personeelsformatie bestond in 2013 uit 82 vrouwen en 49 mannen; de gemiddelde leeftijd bedraagt 42,7 jaar. Het percentage deeltijdwerkers daalt verder in 2013 ten opzichte van 2012. Dit betreft een daling bij zowel de vrouwen als de mannen. Vooral de nieuwe medewerkers kiezen voor een fulltime aanstelling. Ruim 52% van de medewerkers werkt in deeltijd. Het percentage vrouwen dat een fulltime dienstverband heeft bedraagt 36,6%, 63,4% werkt in deeltijd; bij de mannen is de verdeling 65,3% fulltime en 34,7% in deeltijd.

Verhouding man/vrouw in 2013 per salarisniveau

Leeftijdsopbouw Ctgb

Ouderschapsverlof daalt.

In 2013 hebben 8 medewerkers gebruik gemaakt van betaald ouderschapsverlof (in 2012:9). Dit komt neer op 6,1%. Van de 8 medewerkers die gebruik maakten van betaald ouderschapsverlof, waren er 7 vrouw (87,5%) en 1 man (12,5%). De licht dalende lijn van de afgelopen jaren, zet zich hiermee door. In 2012 maakte 8,7% gebruik van deze mogelijkheid. In 2011 was dit 10,1%, in 2010 was dit 13,7% en in 2009 was dit 13,5%.

Het Gesprek

Minstens één keer per jaar voert elke medewerker een functioneringsgesprek met de leidinggevende. Deze gesprekken hebben als doel: persoonlijke aandacht, richting geven aan persoonlijke ambities en ontwikkeling en veranderende eisen van de organisatie aan werk en medewerkers helder te houden en de optimale match te maken tussen menselijk kapitaal en de organisatieopdracht.

In 2013 is met 92 medewerkers, 70%, minimaal één gesprek gevoerd; een startgesprek, evaluatiegesprek of functioneringsgesprek. Dit is een

daling ten opzichte van 2012, toen met 87% van de medewerkers minimaal één gesprek is gevoerd. In 2011 was dit (83%), in 2010 (85%) en in 2009 (87%). Een groot deel van de medewerkers heeft 2 (of meer) gesprekken gehad: een startgesprek, een functioneringsgesprek en in sommige gevallen ook nog een evaluatiegesprek.

De verslaglegging van de start-, evaluatie- en functioneringsgesprekken is in 2013 kwantitatief op niveau gebleven. De kwalitatieve verslaglegging is zeer divers, voornamelijk qua inhoud. Hier zal in het kader van competentie management meer aandacht aan worden gegeven.

In 2013 zijn de onderwerpen werkdruk, planning, processen en verantwoordelijkheden bijzonder veel onder de aandacht geweest. Hierop is in individuele gevallen direct geanticipeerd.

Bijzondere beloningen 2013

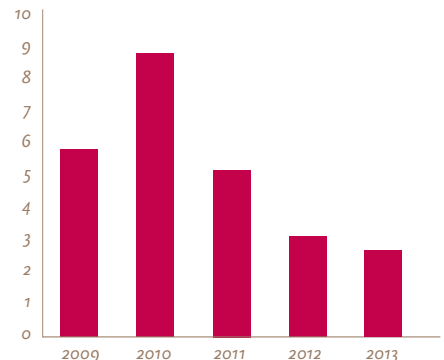
In 2013 zijn er in het kader van bewust belonen vier medewerkers voorgedragen voor bewust belonen. Twee medewerkers hebben een gratificatie ontvangen, eenmaal is aan een medewerker een extra periodiek toegekend en is er eenmaal een geschenkenbon uitgekeerd.

Daling ziekteverzuim in 2013

Het ziekteverzuim in 2013 is ten opzichte van 2012 gedaald naar een gemiddeld verzuim van 2,75% (lang verzuim 1,41%, kort verzuim 1,34%). In 2012 bedroeg het ziekteverzuimpercentage; 3,2% (lang verzuim 1,82%, kort verzuim 1,38%).

Het gerealiseerde percentage in 2013 is ook lager dan het gemiddelde ziekteverzuimpercentage binnen de categorie “openbaar bestuur en overheidsdiensten”. Hier is sprake van een ziekteverzuimpercentage in het 3e kwartaal 2013 van 4,4% (Bron; CBS d.d. 24-01-2014)

Ziekteverzuim 2009-2013

Arbo en preventie

In 2013 is een extra verdieping door Ctgb in gebruik genomen. Vanwege de daarmee gepaard gaande verhuisbewegingen is bij alle medewerkers een individueel werkplekonderzoek uitgevoerd. Het onderzoek besteedde aandacht aan de totale werkplek en werkomgeving. Indien nodig zijn er maatregelen genomen en aanpassingen verricht.

Het merendeel van de werkzaamheden bij het Ctgb vindt plaats aan het bureau en is werk met beeldschermen. Uit preventie overwegingen kunnen daarom alle medewerkers eens per maand gebruik maken van een stoelmassage. Het gebruik neemt onder andere toe door de groei van het aantal medewerkers. Er zijn in 2013 meer 'stoelmassagedagen' ingepland dan in 2012.

BHV

Het Ctgb beschikte in 2013 over een BHV team dat bestond uit een hoofd BHV en vijf BHV'ers. Hiermee was de bedrijfshulpverlening op sterkte en beschikte elke verdieping over minimaal 1 BHV'er. Er hebben zich geen ongevallen voorgedaan, waarbij bedrijfshulpverlening noodzakelijk was. De BHV-ers zijn allen gecertificeerd en zijn voldoende opgeleid. In 2013 is een ontruimingsoefening gehouden en geëvalueerd. De evaluatiepunten zullen in 2014 verder beslag krijgen.

Medezeggenschap

In 2013 bestond de OR uit vijf leden. Er hebben zes overlegvergaderingen plaatsgevonden met de bestuurder. Tevens is er een overleg geweest met de voorzitter van het College.

De belangrijkste (overleg)punten in 2013 zijn geweest:

- Evaluatie van de reorganisatie
- De financiële positie van Ctgb
- Werkdruk en capaciteit
- Plaats- en tijdsvrij werken
- Herhuisvesting
- Informatievoorziening binnen Ctgb
- ARBO-zaken
- Vernieuwen van het OR-reglement
- De jaarlijks terugkerende belangrijke overlegpunten als de meerjarenvisie, het werkplan 2014, de begroting voor 2014, de meerjarenbegroting, kwartaalrapportages en jaarverslag 2012.

6.

Jaarrekening 2013

6.1 Balans per 31 december 2013

(voor resultaatbestemming bedragen in duizenden euro's)

		31 dec.'13	31 dec.'12
Vaste activa			
Materiele vaste activa	1		
Verbouwing		105	97
Kantoorinventaris		105	79
Hard- en software		156	99
<i>Subtotaal</i>		366	275
Vlottende activa			
Onderhanden werk	2	599	633
Debiteuren	3	1.189	354
Rekening courant departementen	4	434	0
Overige vorderingen	5	140	123
Liquide middelen	6	4.031	5.736
<i>Subtotaal</i>		6.393	6.846
Totaal		6.759	7.121
Passiva		31 dec.'13	31 dec.'12
Eigen vermogen	7		
Algemene reserve	8	292	192
Onverdeeld resultaat	9	-108	100
<i>Subtotaal</i>		184	292
Voorzieningen			
Wachtgeld	10	90	170
Jubileumuitkering	11	37	42
<i>Subtotaal</i>		127	212
Kortlopende schulden			
Vooruit gefactureerde opbrengsten	2	4.568	5.424
Crediteuren	12	1.013	266
Rekening courant departementen		0	38
Belasting en sociale lasten	13	117	219
Overige passiva	14	750	670
<i>Subtotaal</i>		6.448	6.617
Totaal		6.759	7.121

6.2 Winst- en verliesrekening 2013 (Resultatenrekening)

(per kostensoort, bedragen in duizenden euro's)

	2013	2012	
Netto omzet		11.558	10.243
Mutatie Onderhanden Werk	820	-194	
Overige bedrijfsopbrengsten	600	-	
		1.420	-194
Som der bedrijfsopbrengsten		12.978	10.049
Kosten uitbesteed werk	1.174	1.100	
Collegekosten	163	130	
Kosten commissie deskundigen	0	1	
Salarissen en sociale lasten	8.325	6.430	
Overige personeelskosten	1.407	681	
Huisvesting	616	437	
Kantoorkosten	150	117	
Overige bedrijfskosten	125	111	
ICT kosten	722	466	
Projectkosten	238	276	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	98	70	
Overige Organisatiekosten	109	139	
Voorziening (dotatie dubieuze debiteuren/jubileum uitkering)	4	77	
Kosten bezwaarprocedure	5	-	
Som der bedrijfslasten		13.136	10.035
		-158	14
Rentebaten	50	86	
		50	86
Netto resultaat		-108	100

6.3 Kasstroomoverzicht over 2013 (bedragen in duizenden euro's)

	2013	2012
Netto resultaat	-108	100
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	98	71
Mutatie werkkapitaal:		
Mutatie debiteuren	-850	-27
Mutatie rekening courant departementen	-396	108
Mutatie crediteuren	649	92
Mutatie onderhanden werk	-822	194
	-1.419	367
Mutatie voorziening:		
Afname voorziening wachtgeld	-80	-127
Afname voorziening jubileum	-5	-
Kasstroom uit operationele activiteiten	-1.514	411
Investeringsen	-191	-154
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-191	-154
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-
Mutatie liquide middelen	-1.705	257

6.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2013

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW, de regels voor de (semi)publieke sector welke zijn vastgelegd in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de aanvullende afspraken zoals vastgelegd in het sturingsarrangement d.d. 15 april 2013.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de entiteit zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

In de winst- en verliesrekening worden alle in het boekjaar gemaakte kosten en opbrengsten verantwoord, gecorrigeerd voor de per saldo mutatie in het onderhanden werk van de lopende projecten. Resultaten op de behandeling van Nederlandse aanvragen, het opstellen van EU-rapporten en overige projecten worden verantwoord in het jaar waarin over een aanvraag een definitief collegebesluit is genomen c.q. in het jaar waarin de Europese Commissie een definitief besluit heeft genomen over het door Nederland opgestelde beoordelingsrapport.

De overige opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De in hoofdstuk 6.7 opgenomen winst- en verliesrekening (producten) volgt het begrotingsmodel zoals dat met de aansturende departementen is overeengekomen.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: Handelsportefeuille (financiële activa en financiële verplichtingen), Overige vorderingen en Overige financiële verplichtingen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten bij de vervolgwaardering niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen kostprijs die gelijk is aan de nominale waarde (geamortiseerde kostprijs; *Het bedrag waarvoor financiële activa of verplichtingen bij eerste verwerking worden gewaardeerd*) verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen die geen deel uitmaken van een handelsportefeuille worden gewaardeerd tegen kostprijs, die gelijk is aan de nominale waarde (geamortiseerde kostprijs).

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen. Investeringen met een aanschaffingswaarde < € 1.000,- (2012: € 1.000,-) worden niet geactiveerd en komen direct ten laste van het resultaat. Alleen uitgaven aan derden

komen als investering in aanmerking. Bijdragen van derden worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- Verbouwing af te schrijven in 5 jaar
- Kantoorinventaris af te schrijven in 5 jaar
- Hard- en software:
  - Hardware af te schrijven in 3 jaar
  - Maatwerkapplicaties af te schrijven in 5 jaar
  - Standaardapplicaties af te schrijven in 3 jaar

Bijzondere waardeverminderingen

Vaste activa met een lange levensduur dienen te worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de geschatte contante waarde van de toekomstige netto-kasstroom die het actief naar verwachting zal genereren. Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Onderhanden werk

Betreft de waardering van de werkvoorraad van de in behandeling zijnde en nog in behandeling te nemen verlengingsaanvragen. De waardering geschiedt tegen de bestede kosten (op basis van integrale kostprijs), verminderd met de daarvoor in rekening gebrachte tarieven. Indien verliezen bij de behandeling van aanvragen worden verwacht, wordt een voorziening ten laste van het resultaat getroffen. Omdat aanvragen in behandeling worden genomen nadat de daarvoor verschuldigde vergoedingen door de aanvrager zijn voldaan, is er sprake van een negatief onderhandenwerk positie.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen hetzij de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen, hetzij de contante waarde van die uitgaven.

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

De voorziening voor wachtgeld betreft de geschatte kosten van personeel die gebruik kunnen maken van deze rechten.

De voorziening voor jubileum houdt verband met de geschatte kosten van jubilerend personeel in de toekomst.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofdstuk Financiële instrumenten.

Opbrengstverantwoording

Onderhanden projecten

De mate waarin prestaties van een onderhanden project zijn verricht wordt bepaald aan de hand van de tot de balansdatum gemaakte projectkosten in verhouding tot de geschatte totale projectkosten. Indien het resultaat van een onderhanden project niet betrouwbaar kan worden bepaald, worden de projectopbrengsten slechts verwerkt tot het bedrag van de gemaakte projectkosten dat waarschijnlijk kan worden verhaald. Verwachte verliezen op projecten worden onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Uitbesteed werk

Betreft de direct aan de netto-omzet toerekenbare kosten van uitbesteed werk.

Personeelsbeloningen/pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum al betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen, voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de

werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

6.5 Toelichting op de balans (bedragen in duizenden euro's)

1. Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa was als volgt:

	Verbouwing	kantoor	Hard- en	totaal
	inventaris		software	
Stand op 31 december 2012				
Aanschafwaarde	547	402	874	1.823
Cumulatieve afschrijvingen	-450	-325	-775	-1.550
Boekwaarde	97	77	99	273
Mutaties 2013				
Investeringen	45	60	86	191
Desinvestering	-	-	-	-
Afschrijvingen	-37	-32	-29	-98
Desinvestering	-	-	-	-
Mutatie boekwaarde	8	28	57	93
Stand op 31 december 2013				
Aanschafwaarde	592	462	960	2.014
Cumulatieve afschrijvingen	-487	-357	-804	-1.648
Boekwaarde	105	105	156	366

2. Onderhanden werk

Het onderhanden werk heeft betrekking op Nederlandse aanvragen, aanvragen in EU-verband, het opstellen van de zogenoemde beoordelingsrapporten, en op enkele beleidsprojecten en kennisuitwisselingsprojecten.

De in rekening gebrachte tarieven met betrekking tot de onderhanden werkprojecten bedragen, inclusief voorzieningen, per 31 december 2013 € 14 mln. (31 december 2012: € 12 mln.)

Op basis van ervaringscijfers over doorlooptijden van de beoordelingsprocessen is de verwachting dat circa tweederde (ca. € 2,1 mln.) van het onderhanden werk in één jaar wordt afgewikkeld. Met uitzondering van het project 'Gedifferentieerd handhavingsbeleid'; dit project zal in 2014 afgerond worden.

Per balansdatum was de onderverdeling als volgt:

	2013	2012
Onderhanden werk m.b.t. Nederlandse aanvragen	1.366	1.835
Onderhanden werk m.b.t. zonale aanvragen gewasbescherming	1.163	839
Onderhanden werk m.b.t. Gedifferentieerd handhaafbeleid	757	1.289
Onderhanden werk m.b.t. EU-monografieën	739	871
Onderhanden werk beleidsprojecten	-56	-56
Onderhanden werk kennisuitwisselingsprojecten	-	13
	3.969	4.791

Onderhandenwerk en vooruit gefactureerde opbrengsten

	2013	2012
Projectkosten	10.410	7.176
Gefactureerde bedragen	-14.204	-11.743
Voorziening	-175	-224
Stand 31 december	-3.969	-4.791

Aansluiting naar de balans

	2013	2012
Onderhanden werk	599	633
Vooruit gefactureerde opbrengsten	-4.568	-5.424
Stand 31 december	-3.969	-4.791

3. Debiteuren

	2013	2012
Debiteuren	1.276	501
Voorziening dubieuze debiteuren	-97	-147
	1.179	354

Dit betreft de per balansdatum openstaande vordering met betrekking tot de gefactureerde jaarvergoedingen en overige vorderingen.

Vaststelling van de voorziening voor dubieuze debiteuren vindt plaats door individuele beoordeling van de vorderingen. Alle vorderingen op handelsdebiteuren hebben een resterende looptijd korter dan 1 jaar.

4. Rekening courant departementen

	2013	2012
Saldo 1 januari	-38	70
Werkzaamheden voor departementen - regulier	2.132	1.437
Ontvangen voorschotten op basis van begroting	-1.965	-1.442
Beleidsadvisering onvoorzien	-	251
Ontvangen beleidsadvisering onvoorzien	-	-251
Kosten claim	-	350
Vergoeding claim	-	-350
Werkzaamheden project kadervoorstellen biociden	-	40
Ontvangen vergoeding werkzaamheden project kadervoorstellen biociden	-	-40
Eindafrekening project Neonicotinoïden	-	54
Werkzaamheden Crash actie RGB naar BgB	-	37
Eindafrekening project Crash actie RGB naar BgB	-	5
Eindafrekening boekjaar 2012	5	-
Eindafrekening boekjaar 2011	-	41
Egalisatiereservering EZ	300	-240
Egalisatiereservering I&M	60	-
Eindafrekening B4 'neonicotinoïden'	-55	-
Eindafrekening B5 'Omzetten beoordelingsmethodieken'	-5	-
	434	-38

Dit betreft een vordering van de beleidsverantwoordelijke departementen. Over deze vordering wordt geen rente betaald. De schuld heeft een resterende looptijd korter dan 1 jaar.

5. Overige vorderingen

	2013	2012
Bankgarantie huur	57	57
Vooruitbetaalde kosten	29	10
Te ontvangen bedragen	54	5
Te ontvangen rente		51
	140	123

De vooruitbetaalde kosten betreffen vooruitbetaalde termijnen van huur en (onderhoud) abonnementen. De overige vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan 1 jaar, met uitzondering van de bankgarantie deze is afgegeven voor de duur van de huurperiode van het bedrijfspand. De bankgarantie heeft een looptijd langer dan 1 jaar.

6. Liquide middelen

	2013	2012
Postbank	1	1
Rabobank	4.030	5.735
	4.031	5.736

De liquide middelen zijn direct opeisbaar.

7. Eigen vermogen (algemeen)

In het nieuwe "sturingsarrangement" tussen departementen en het Ctgb is overeengekomen dat de omvang van de toegestane financiële buffer mag worden aangepast. Het Ctgb mag een algemene reserve aanhouden van maximaal 10% van de gemiddelde totale jaaromzet over de afgelopen 3 jaren.

8. Algemene reserve

	2013	2012
Stand 1 januari	192	148
Resultaatbestemming	100	44
Stand 31 december	292	192

9. Onverdeeld resultaat

	2013	2012
Stand 1 januari	100	44
Af: naar de algemene reserve	-100	-44
Af: onverdeeld resultaat boekjaar	-108	100
Stand 31 december	-108	100

10. Voorziening voor wachtgelden

Vanaf 2000 komen de financiële consequenties van wachtgelden ten

laste van het Ctgb. Het Ctgb beschikt over een voorziening wachtgeld. Sinds 1 januari 2009 wordt er geen premie ten behoeve van de voorziening wachtgeld op de salarissen meer ingehouden. In 2011 is begonnen met de opbouw van de voorziening wachtgeld door het Ctgb. In 2010 tot en met 2013 is een deel uit de voorziening gehaald in verband met vertrek van enkele medewerkers waarvoor de wachtgeldverplichting is overgenomen.

Het verloop van deze voorziening is als volgt:

	2013	2012
Stand 1 januari	170	297
Bij: Werkgeversbijdrage	0	75
Af: Kosten medewerkers waarvoor wachtgeldverplichting is overgenomen.	-80	-202
	90	170

11. Voorziening voor jubileumuitkering

De voorziening voor jubileumuitkering is opgenomen, rekening houdend met het toekomstig verloop van medewerkers, verwachte salarisstijging en is berekend tegen de contante waarde van de verplichting.

	2013	2012
Stand 1 januari	42	42
Bij: dotatie voorziening	0	0
Af: onttrekkingen	-5	0
	37	42

Pensioenregeling

De pensioenregeling van het Ctgb is een toegezegde pensioenregeling, ondergebracht bij het ABP. Het Ctgb heeft geen additionele verplichting tot het voldoen van aanvullende verplichtingen naar ABP. De dekkingsgraad per 31 december 2013 bij het ABP was 105,9%.

12. Crediteuren

Dit betreft schulden aan leveranciers van het secretariaat van het College per 31 december 2013.

13. Belasting en sociale lasten

Dit betreft de loonheffing en sociale lasten over december 2013.

14. Overige passiva

	2013	2012
Reservering vakantiegeld	214	182
Reservering vakantiedagen	76	83
Vooruit ontvangen/ te restitueren tarieven	94	59
Overige nog te betalen kosten	237	249
Vooruit ontvangen in depot	129	97
	750	670

Financiële instrumenten

Algemeen

Het Ctgb maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die het Ctgb blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Het betreft hier uitsluitend financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. Het Ctgb handelt niet in afgeleide instrumenten of financiële derivaten. Het Ctgb heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet-nakomen door een tegenpartij van aan het Ctgb verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van debiteuren zijn voor circa 20% geconcentreerd bij drie grote afnemers. Het maximale bedrag aan kredietrisico is gelijk aan de vorderingen uit hoofde van debiteuren verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

Renterisico

Aangezien het Ctgb geen langlopende schulden heeft loopt het geen renterisico en gebruikt het geen afgeleide financiële instrumenten om een eventueel renterisico af te dekken.

Marktwaarde

De marktwaarde van de in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Claims

Er zijn in 2013 geen nieuwe schadeclaims ingediend.

Langlopende verplichtingen

Het Ctgb is langlopende verplichtingen aangegaan voor in hoofdzaak de huur van de kantoorpanden en kosten van de kantoorautomatisering.

De verplichting (x € 1.000) strekt zich uit over de volgende jaren:

Vervallend in 2014: 1.311

Vervallend in 2015 t/m 2017: 3.069.

6.6 Toelichting op de winst- en verliesrekening 2013 (Resultatenrekening)

(per kostensoort, bedragen in duizenden euro's)

Hieronder volgen specificaties van enkele posten uit de winst- en verliesrekening over 2013 in vergelijking met de begroting over 2013 en werkelijk 2012.

	2013	begroot 2013	2012
Collegekosten			
Vergoeding	158	168	120
Reiskosten en overig	5	9	10
	163	177	130
Kosten commissie deskundigen			
Vergoeding	0	5	1
Reiskosten	0	1	0
	0	6	1
Salarissen en sociale lasten			
Salarissen	7.017	8.721	5.630
Sociale lasten	543		208
Pensioenpremies	765		592
	8.325	8.721	6.430
Gemiddeld aantal Fte's over het boekjaar	119,8	116	90,7
Overige personeelskosten			
Reis- en verblijfskosten	267	166	156
POP Cursussen/congressen/seminars	176	299	168
ARBO en organisatiekosten	80	35	45
Inhuur van derden	814	250	274
Wervingskosten personeel	71	30	38
	1.408	780	681
Huisvestingskosten			
Huur/onderhoud/OZB	455	500	309
Gas/Water/Elektra	8	16	8
Schoonmaakkosten	106	130	76
Overige huisvestingskosten	47	36	44
	616	682	437
Kantoorkosten			
Contributies/abonnementen/vakliteratuur	18	40	22
Kantoorbenodigdheden	25	22	21
Kantinekosten	21	22	21
Corporate communicatie (drukwerk)	42	50	30
Communicatie M&R	21	5	3

Kennis en gegevens delen M&R	0	32	0
Porti	20	20	19
Overige kantoorkosten	3	2	1
	150	193	117

Overige bedrijfskosten

Personeel- en salarisadministratie	20	25	21
Verzekeringen	7	10	6
Bankkosten	2	2	2
Accountantskosten	32	36	37
Juridische personeelsondersteuning	6	4	1
Bedrijfsvoeringkosten (Certiked/RBB)/ overige kosten	12	27	18
Kosten uitvoeren Medewerkeronderzoek	0	0	24
Kosten strategietraject/issuemanagement	0	45	0
Kosten Klantonderzoek	0	18	0
Kosten visitatiecommissie	43	8	0
Overige bedrijfskosten	4	5	2
	126	180	111

ICT kosten

Onderhoud hard- en software	488	488	198
Licentiekosten	234	333	268
	722	821	466

Projectkosten

Organisatie ontwikkelingskosten	0	0	274
Projectkosten	238	318	2
	238	318	276

Overige organisatiekosten

Huisvestingskosten nieuwe medewerkers	39	65	12
Organisatieontwikkelkosten	2	50	5
Afdelingsontwikkelkosten	0	41	0
POSG contracten medewerkers	35	180	0
Begeleiding/coaching/mobiliteit medewerkers	33	50	47
Opbouw voorziening wachtgeld	0	0	75
	109	386	139

Afschrijving op materiële vaste activa

Afschrijving verbouw huurpand	37	50	28
Afschrijving kantoorinventaris	32	25	16
Afschrijving hard- en software	29	128	26
	98	203	70

Voorziening dubieuze debiteuren	3	50	78
---------------------------------	---	----	----

6.7 Winst- en verliesrekening (2013 Producten)

(per productsoort, bedragen in duizenden euro's)

	werkelijk 2013		mutatie OHW	resultaat	begroot werkelijk	
	kosten	opbrengsten			2013 resultaat	2012 resultaat
Producten jaarlijkse vergoedingen						
1 a. Onderhoud toelatingen	1.867	1.970	-	103	-	80
b. Algemene informatieverstrekking	50	53	-	3	1	-
c. Coördinatie kleine toepassingen	72	102	-	30	-	-
2 Advisering EU-dossiers gewasbescherming, Nederland geen rapporteur (50%)	278	169	-	109-	-	32
3 Advisering EU-dossiers biociden, Nederland geen rapporteur (50%)	263	291	-	28	-	85
a Resultaat jaarlijkse vergoedingen	2.530	2.585	-	55	1	197
Tariefgebonden producten						
4 Gewasbescherming						
NL aanvragen (voor 14-06-2011)	1.596	948	689-	41	12	4
zRMS en niet zRMS NL toelatingen	965	1.636	707	36-	-	1
Herregistratie	1.514	1.580	237	171-	1	36-
CLP verordening	78	94	16	-	-	-
Van WGGa naar WG	108	52	56-	-	-	-
5 Biociden						
NL aanvragen	567	538	41-	12	1	6
RMS aanvragen	138	98	57-	17	-	-
CMS aanvragen	123	154	52	21-	-	-
Verlengingsaanvragen				-	-	-
Biociden zonder toelating	1.173	640	533-	-	-	-
6 a. Administratieve besluiten gewasbescherming	130	127	5-	2	-	1
b. Administratieve besluiten biociden	87	88		1	-	1
c. Projectleiding en uitvoering	306		306-	-	-	-
8 a. Beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur (gewasbescherming)	696	618	249-	171	-	10
b. Beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur (biociden)	164	281	117	-	-	10
b Resultaat tariefgebonden producten	7.645	6.854	807-	16	14	3-

	werkelijk 2013		mutatie OHW	resultaat	begroot werkelijk	
	kosten	opbrengsten			2013 resultaat	2012 resultaat
Overige producten						
9 a. Beleidsadvisering	917	917		-	-	-
b. Benoemde projecten beleidsadvisering	372	372		-	-	-
c. Ontheffing gewas	77	77		-	-	-
10 Bezwaar en Beroep	605	605		-	-	-
11 Overige projecten (helpdesk)	307	90		217-	21-	116-
12 Kennisuitwisseling	58	42	12-	4-	-	11-
c Resultaat overige producten	2.336	2.103	12-	221-	21-	127-
Productresultaat (a+b+c)	12.511	11.542	819-	150-	6-	67
Bijdrage transitiekosten departementen				600		
Dekkingsresultaat				600-	-	24
Netto opbrengsten minus bedrijfslasten				150-	6-	91
Rentebaten				50	60	86
				100-	54	177
Vrijval/dotatie aan voorziening dubieuze debiteuren/jubileumvoorziening				3-	50-	77-
Bezwaarprocedure				5-		
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening				108-	4	100
Bestemmingsresultaat						
Onverdeeld resultaat				108-		
				108-		

6.8 Toelichting op de winst-en-verliesrekening 2013 (Producten) (per productsoort, alle bedragen in duizenden euro's)

Analyse van het resultaat op de netto opbrengsten minus bedrijfslasten 2013 ten opzichte van de begroting 2013.

Over 2013 is een negatief resultaat behaald van € 108.000, -. Begroot was een klein positief resultaat van € 3.900, -. De belangrijkste verschillen tussen begroot en gerealiseerd kunnen als volgt worden gespecificeerd (x € 1.000):

	Voordelig	Nadelig
Onderhoud toelatingen	103	
<i>Er waren op peildatum meer middelen toegelaten dan begroot</i>		
Advisering EU dossier niet rapporteur biociden	28	
<i>Er zijn minder dossier becommentarieerd en beoordeeld dan begroot</i>		
Advisering EU dossier niet rapporteur gewasbescherming		109
<i>Er zijn meer dossiers becommentarieerd en beoordeeld dan begroot</i>		
Coördinatie kleine toepassingen	30	
<i>Er zijn minder uren besteed dan begroot</i>		
Gewasbescherming		
<i>Nadelig resultaat op herregistratie</i>		36
<i>Nadelig resultaat op CMS aanvragen</i>		172
Beoordeling EU-dossier gewasbescherming		
<i>Afronding van diverse aanvragen welke tegen vaste tarieven zijn beoordeeld. Deze zijn in korte tijd afgerond en daardoor efficiënt afgehandeld.</i>	171	
Nadelig resultaat op Helpdesk		196
Kennisuitwisseling		
<i>Ctgb bijdrage aan de Commissie Omwonenden heeft een negatief resultaat. De hiervoor ontvangen vergoeding dekt niet alle kosten</i>		4
Nadelig rentebaten		10
Voorziening dubieuze debiteuren lager dan begroot	47	
Diversen	36	
Totaal (per saldo negatief € 112.000,-)	415	527

Analyse van het resultaat op de netto opbrengsten minus bedrijfslasten ten opzichte van 2012

In 2013 is een negatief resultaat gerealiseerd van € 108.000, -. In 2012 was dit een positief saldo van € 100.000, - .

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Het dekkingsresultaat: een kostendekkend resultaat over 2013 (in 2011 was dit een positief saldo van € 24.000,-).
- Resultaat op jaarlijkse vergoedingen: een positief resultaat van € 55.000 over 2013 (in 2012 was dit een positief resultaat van € 197.000)
- Resultaat op de helpdesk: een negatief resultaat van € 217.000 over 2013 (in 2012 was dit een negatief resultaat van € 116.000).

6.9 WOPT wordt WNT

De WOPT (Wet Openbaarmaking Uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens) is per 1 januari 2013 vervallen. Hiervoor is in de plaats gekomen de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en is per 1 januari 2013 van kracht. Topfunctionarissen in de (semi) publieke sector mogen niet meer verdienen dan het salaris van een minister. De WNT-norm voor 2013 is € 228.599. Het normbedrag is bij het Ctgb niet overschreden.

De maandelijks vergoedingen voor de collegeleden en de plaatsvervangend collegeleden zijn bij besluit van 19 juni 2008 (TRC)Z/2008/1453) vastgesteld.

	Functie	Beloning	Belastbare vaste vergoedingen	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	Voorziening beloning betaalbaar op termijn (pensioen)
College					
ir. J.F. de Leeuw	Voorzitter	€ 62.635	€ 10.209	€ 1.711	€ 13.150
<i>Benoeming tot 1 april 2016</i>					
ir. P.A.E. van Erkelens	lid en plv vz	€ 20.499		€ 557	
<i>Benoeming tot 1 januari 2014</i>					
dr. ir. E. den Belder	lid	€ 20.498			
<i>Benoeming tot 1 januari 2016</i>					
prof. dr. H.J.P. Eijsackers	lid	€ 18.790			
<i>Benoeming tot 1 januari 2017</i>					
prof. dr. A.J. Murk	lid	€ 20.498			
<i>Benoeming tot 1 januari 2014</i>					
dr. ir. R. Houba	plv lid	€ 5.721			
<i>Benoeming tot 1 januari 2014</i>					
dr. E. Meijer	plv lid	€ -			
<i>Benoeming tot 15 januari 2013</i>					
dr. ir. W.A.J. de Milliano	plv lid	€ 6.800			
<i>Benoeming tot 1 januari 2016</i>					
drs. A.W. van der Wielen	plv lid	€ 5.734			
<i>Benoeming tot 1 juli 2014</i>					
Ctgb directie					
dr. ir. L.P. van Duijn	secretaris/				
<i>Omvang dienstverband 1 fte</i>	directeur	€ 96.816	€ 10.372	€ 2.205	€ 19.543

7. Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening over 2013 van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden te Wageningen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de winst- en verliesrekening over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het college

Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW), de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (semi)publieke sector (WNT) en de aanvullende afspraken zoals vastgelegd in het sturingsarrangement d.d. 15 april 2013 alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Het College is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze

controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol WNT zoals opgenomen in de Beleidsregels toepassing WNT en de specifieke aandachtspunten zoals aangegeven in het Controleprotocol voor het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden met kenmerk DL2008/296. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW, de WNT en de aanvullende afspraken zoals vastgelegd in het sturingsarrangement d.d. 15 april 2013.

Benadrukking van aangelegenheden omtrent het gehanteerde normenkader WNT

Wij vestigen de aandacht op punt 6.9 in de toelichting van de jaarrekening, waarin is uiteengezet dat de Aanpassingswet WNT, die onderdeel is van het gehanteerde normenkader WNT, nog door de Eerste Kamer dient te worden aangenomen. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 14 maart 2014
KPMG Accountants N.V.

J.L.C. van Sabben RA

Bepalingen inzake de resultaatbestemming

Het Ctgb is bevoegd tot het vormen van een egaliseriereserve (Kaderwet zelfstandige bestuursorganen hoofdstuk 4, artikel 33, lid 1). Conform het

sturingsarrangement Ctgb wordt het Ctgb toegestaan als financiële buffer een algemene reserve aan te houden van maximaal 10% van de gemiddelde totale jaaromzet over de afgelopen drie jaren. Zolang de algemene reserve de omvang niet heeft bereikt zal er geen betaling uit de reserve aan het Rijk plaatsvinden. Indien de algemene reserve stijgt tot een bedrag boven deze omvang, treden de DG Agro en Ctgb met elkaar in overleg over de bestemming van het meerdere.

Voorstel resultaatbestemming

Het College stelt voor om het onverdeelde resultaat over 2013 (€ -108.000,-) ten laste van de algemene reserve te brengen. Het besluit tot vaststelling van de jaarrekening behoeft de goedkeuring van Onze Minister.

bijlagen

Bijlage 1. Samenstelling College, commissies en Ctgb management

College		Benoemd tot
ir. J.F. de Leeuw	voorzitter	01-04-2016
ir. P.A.E. van Erkelens	lid en plv. voorzitter	01-01-2014
dr. ir. E. den Belder	lid	01-01-2016
prof. dr. H.J.P. Eijsackers	lid	01-01-2017
prof. dr. A.J. Murk	lid	01-01-2014
dr. ir. R. Houba	plaatsvervangend lid	01-01-2014
dr. E. Meijer	plaatsvervangend lid	15-01-2013
Vacature vanaf 15-01-2013		
dr. ir. W.A.J. de Milliano	plaatsvervangend lid	01-01-2016
drs. A.W. van der Wielen	plaatsvervangend lid	01-07-2014

Adviescommissie voor de bezwaarschriften

prof. mr. J.L. de Wijkerslooth	voorzitter
prof. dr. M. van den Berg	lid
mr. M.J.A.H. Kling	lid
prof. dr. ir. I.M.C.M. Rietjens	lid
mr. J. Scheper (extern)	secretaris
mr. J. Hof's (extern)	secretaris

Ctgb directie en management

dr. ir. L.P. van Duijn	secretaris/directeur (vanaf 1 januari 2013)
ir. W.J. van den Bos	manager Toelating en Advies (tot 1 maart 2013) en plaatsvervangend secretaris/directeur
dr. F.E.C. Sneller	manager Toelating en Advies (vanaf 1 april 2013) en plaatsvervangend secretaris/directeur
S.F. Peute	manager Marketing en Relatiebeheer
drs. J.M.C. de Bruijn - Saraçoğlu	manager Organisatie en Innovatie (tot 1 september 2013)
I. van Geerenstein-Klarenbeek	manager Beheer en Services

Bijlage 2. Voortgang EU stoffen gewasbescherming

Uitvoeren EU

stofbeoordeling

Gewasbescherming	Productomschrijving	Stand van zaken	Status
EAS – AIR-2			
Bentazon (Co-RMS: DE)	Opstellen DRAR	Opstellen DRAR afgerond. Peer review gaande.	Gaande
Pyraflufen-ethyl (Co-RMS: LT)	Opstellen DRAR	Opstellen DRAR afgerond. Peer review gaande.	Gaande
Thiabendazole (ES: RMS; NL: Co-RMS)	Commentaar leveren op DRAR	Peer review gaande.	Gaande
<i>Paecilomyces fumosoroseus</i> (BE: RMS; NL: Co-RMS)	Commentaar leveren op DRAR	Peer review gaande.	Gaande
EAS – Confirmatory data			
Aluminium sulphate	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling naar COM gestuurd ter verdere afhandeling. Afgerond voor NL.	Afgerond
Bupirimate	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling van confirmatory data gaande.	Gaande
Clethodim	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling van confirmatory data gaande.	Gaande
Etridiazole	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling van confirmatory data gaande.	Gaande
Fenoxycarb	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling van confirmatory data gaande.	Gaande
Pyriproxyfen	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling van confirmatory data gaande.	Gaande
Pencycuron	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling van confirmatory data gaande.	Gaande
Pyridaben	Beoordelen confirmatory data na Annex I plaatsing	Beoordeling van confirmatory data gaande.	Gaande

**Uitvoeren EU
stofbeoordeling
Gewasbescherming**

EAS “Groene” stoffen lijst 4

Productomschrijving	Stand van zaken	Status
Metarhizium anisopliae	Peer review na Annex I plaatsing	EFSA conclusie gereed (published January 2012). Echter, kan nog niet worden afgesloten omdat de SCFAH de EFSA conclusie nog niet heeft meegenomen in besluitvorming. Gaande
Lecanicillium muscarium	Peer review na Annex I plaatsing	EFSA conclusie gereed (published January 2010). Echter, kan nog niet worden afgesloten omdat de SCFAH de EFSA conclusie nog niet heeft meegenomen in besluitvorming. Gaande
Verticillium albo-atrum	Peer review na Annex I plaatsing	Besluitvorming heeft plaatsgevonden. Afgerond
Sodium hypochlorite	Peer review na Annex I plaatsing	Besluitvorming heeft plaatsgevonden. Afgerond

NAS

Acequinocyl	Peer review	Besluitvorming in en advisering van SCFAH gaande. Gaande
Cyflumetofen	Peer review	Besluitvorming in SCFAH heeft plaatsgevonden. Dossier afgerond. Afgerond
<i>Pseudomonas sp.</i> strain DSMZ 13134	Peer review	Besluitvorming in SCFAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande. Gaande
Sodium silver thiosulfate	Peer review	Besluitvorming in SCFAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande. Gaande
Ametoctradin (BAS 650F)	Peer review	Besluitvorming in SCFAH heeft plaatsgevonden. Dossier afgerond. Afgerond
Ascorbic acid	Peer review	Besluitvorming in SCFAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande. Gaande

**Uitvoeren EU
stofbeoordeling**

Gewasbescherming	Productomschrijving	Stand van zaken	Status
Emamectin	Peer review	Besluitvorming in SCFCAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande.	Gaande
LP systeem (potassium iodide en potassium thiocyanate)	Peer review	Besluitvorming in SCFCAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande.	Gaande
<i>Pseudozyma flocculosa</i>	Update DAR en peer review	Opstellen updated DAR afgerond. Peer review gaande.	Gaande
Pyridalyl	Peer review	Besluitvorming in SCFCAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande.	Gaande
1,4-dimethylnaphthalene	Peer review	Besluitvorming in SCFCAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande.	Gaande
<i>Streptomyces lydicus</i> strain WYEC108	Peer review	Besluitvorming in en advisering van SCFCAH gaande.	Gaande
<i>Bacillus pumilus</i> strain QST 2808	Peer review	Besluitvorming in en advisering van SCFCAH gaande.	Gaande
S-abscisic acid	Peer review	Besluitvorming in SCFCAH heeft plaatsgevonden. Afronding dossier gaande.	Gaande
Terpenoid blend QRD 460	Opstellen DAR	Opstellen DAR afgerond. Peer review gaande.	Gaande
3-decen-2-one	Opstellen DAR	Opstellen DAR afgerond. Peer review gaande.	Gaande
Flupyradifurone (BYI 02960)	Opstellen DAR	Opstellen DAR gaande.	Gaande
Nieuwe stof (uitbreiding gebruiksgebied)	Check op ontvankelijkheid dossier	Check ontvankelijkheid gaande.	Gaande
Nieuwe stof (micro organisme)	Check op ontvankelijkheid dossier	Check ontvankelijkheid gaande.	Gaande
Nieuwe stof (micro organisme)	Check op ontvankelijkheid dossier	Check ontvankelijkheid gaande.	Gaande

Bijlage 3. Voortgang EU stoffen Biociden

Stofbeoordelingen biociden door Ctgb (RMS)

	Stofnaam	Stand van zaken	Status
2e lijst PT18	Transfluthrine	In de CA vergadering van december 2013 is akkoord gegaan met plaatsing. Definitieve CAR is afgerond. Besluit plaatsing is voorzien voor 2014.	Afronding
2e lijst PT21	Cybutryne	Concept definitieve CAR is in afrondende fase. Stemming in BPC over plaatsing is voorzien voor 2014.	Gaande
3e lijst PT2	BCDMH	CAR is nog niet afgerond. Wachten is op guidance van ECHA over de beoordeling van desinfectie bijproducten.	Gaande
	Natriumbromide	CAR is nog niet afgerond. Wachten is op guidance van ECHA over de beoordeling van desinfectie bijproducten.	Gaande
3e lijst PT 2, 3, 4	Salicylzuur	Draft CAR is voorgelegd aan aanvrager.	Gaande
4e lijst PT11	Bromine chloride	CAR voorgelegd aan aanvrager ter controle. Aanvrager wil meer studies aanleveren.	Gaande
	DCDMH-DCEMH	CAR ingediend bij de commissie en voorgelegd aan de overige Europese lidstaten. Ctgb werkt aan een reactie op het ontvangen commentaar.	Gaande
4e lijst PT 11-12	BCDMH	CAR ingediend bij de commissie en voorgelegd aan de overige Europese lidstaten. Ctgb werkt aan een reactie op het ontvangen commentaar.	Gaande
	Natriumbromide	CAR is nog niet afgerond. Wachten is op guidance van ECHA over de beoordeling van desinfectie bijproducten.	Gaande
Nieuwe werkzame stof: PT5	Koper	CAR is in volledigheidfase.	Gaande
Nieuwe werkzame stof: PT15	Koolstofdioxide	CAR is ingediend en wordt in 2014 voorgelegd aan de overige Europese lidstaten in de Working Groups en de BPC. Definitieve besluitvorming is voorzien voor 2014.	Gaande

colofon

Uitgave

College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden
Wageningen, mei 2014

Redactie

Luc Krekels, Ctgb, Wageningen

Vormgeving

Lori Lenssinck, Voorheen De Toekomst, Wageningen

Drukwerk

ÈPOS | PRESS, Zwolle

Informatie

Nadere informatie over de toelating van bestrijdingsmiddelen is
verkrijgbaar bij:

College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Postadres

Postbus 217
6700 AE Wageningen

Bezoekadres

Stadsbrink 5
6707 AA Wageningen

Telefoon 0317 471 810

Telefax 0317 471 899

E-mail post@ctgb.nl

Internet www.ctgb.nl